

Συνέχεια στη 2η σελίδα

Τ Ο Ζ Α Γ Ο Ρ Ι

Συνέχεια από την 1η σελίδα

άλλο εντυπωσιακό στοιχείο είναι ο ασβεστολιθικός σχιστόλιθος —πολύ ανοιχτό γκρι, σχεδόν άσπρο— και ο φλύσχης, ψαμμιτικός σχιστόλιθος χρώματος γκρι πολύ πιο σκούρου. Από την άλλη πλευρά, οι έντονες χαράδρες του εδάφους κάνουν εμφανείς όλες τις πτυχές των πετρωμάτων, οι οποίες προήλθαν από τις αναδιπλώσεις του φλοιού της γης όταν δημιουργήθηκαν οι ορεινοί όγκοι των Δυναρικών Άλπεων και της Πίνδου.

Τα βουνά, και μέσα και έξω από τις χαράδρες, είναι σκεπασμένα με δάση. Ανάλογα με το υψόμετρο συναντάει κανείς ιτιές, πλατάνια, κωνοφόρα, κρانيές, δρυς, πουρνάρια, καρυδιές, οξυές και τέλος καθαρά αλπική βλάστηση, πάνω από τα 2000 μ.

Ο Βίκος

Μια από τις χαράδρες του Ζαγορίου ξεχωρίζει απ' όλες τις άλλες για τις διαστάσεις της και το αισθητικό θέαμα που προσφέρει. Είναι το φαράγγι του Βίκου, που συγκεντρώνει τα νερά από διάφορα μικρά ποτάμια της περιοχής (Μπαγιώτικο, Φαραγκαδιώτικο, Τσεπελοβίτικο) και τα οδηγεί στον Βοϊδομάτη που, κι αυτός, εκεί μέσα έχει τις πηγές του. Ο Βίκος έχει μήκος πάνω από 16 χλμ. το βάθος του σε ορισμένα σημεία ξεπερνάει τα 700 μ. και το άνοιγμά του ποικίλλει, από τα λίγα μέτρα στα χαμηλά σημεία, μέχρι τα 250 περίπου μέτρα στις κορυφές. Όσο για το θέαμα που προσφέρει, είναι συναρπαστικό.

Πέρα όμως από την αισθητική και τη μεγαλοπρέπεια, το φαράγγι του Βίκου παρουσιάζει επιστημονικό ενδιαφέρον, γιατί η φυσική του κατάσταση είναι σχεδόν παρθένα και τα οικοσυστήματά του ποικίλα και πολύπλοκα. Γι' αυτό άλλωστε αποτελεί και τον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Βίκου-Αώου, στον οποίο βρίσκουν καταφύγιο όλα τα απειλούμενα είδη ζώων της περιοχής.

Η ακμή

Τα παραπάνω γεωγραφικά στοιχεία διαφωτίζουν ως ένα βαθμό και πολλά σημεία της ιστορίας του Ζαγορίου. Παράδειγμα η σχέση της περιοχής με τους Οθωμανούς. Όταν, το 1430, κατακτήθηκε η Ήπειρος, οι Ζαγορίσιοι (14 χωριά στην αρχή, και ακολούθησαν αργότερα τα υπόλοιπα) «προσκύνησαν», που θα πει ότι έκαναν διαπραγματεύσεις μέσω αντιπροσωπείας, και δέχτηκαν να πληρώνουν φόρο, με αντάλλαγμα σημαντικότερα προνόμια: αυτονομία, αυτοδιοίκηση, απαγόρευση για τους Τούρκους να περάσουν τα σύνορα της περιοχής. Η λύση αυτή, πολύ βο-

κή για τους κατακτητές, ήταν σωτήρια για την περιοχή: στους γεωγραφικούς παράγοντες που καθιστούσαν το Ζαγόρι καταφύγιο, προστέθηκαν τώρα και θεσμικοί.

Τις συνέπειες είναι εύκολο να τις φανταστεί κανείς. Το Ζαγόρι δεν διαμοιράστηκε ποτέ σε τσιφλίκια, αλλά κατέφυγαν εκεί πλούσιοι άνθρωποι, κυρίως έμποροι, με διασυνδέσεις στη Ρουμανία, στη Ρωσία και στην Κωνσταντινούπολη, με πολλά ταξίδια και μακροχρόνιες απουσίες, που δημιουργήσαν την κυρίαρχη τάξη της περιοχής, και συνέβαλαν στην άνθηση που γνώρισε αυτή σ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας. Το απόγειο της άνθησης αυτής ήταν τον 18ο αιώνα. Χτίστηκαν σχολεία, παρθεναγωγεία, μύλοι, βρύσες, γέμισε ο τόπος γιατρούς (τους «βικογιατρούς» που μάζευαν τα βότανά τους μέσα στο φαράγγι). Μέχρι και πανεπιστήμιο σκέφτηκαν να ιδρουν...

Η αρχιτεκτονική

Απόδειξη αυτής της άνθησης, ορατή και σήμερα, είναι το δομημένο περιβάλλον του Ζαγορίου. Οι Ζαγορίσιοι έκαναν λεφτά στα μεγάλα εμπορικά κέντρα και επενδύσεις στα χωριά τους. Εκτός από τις επενδύσεις έκαναν και δωρεές, και ό,τι λεφτά δεν προλάβαιναν να ξοδέψουν όσο ζούσαν, τα άφηναν ως κληροδοτήματα πάλι στο χωριό.

Τα σπίτια τους δεν ήταν τα αγροτόσπιτα που θα περίμενε κανείς, αλλά σπίτια αστικά, μεγάλα, πολυώροφα, γεροχτισμένα, πραγματικά αρχοντικά. Το υλικό που χρησιμοποιούσαν ήταν φυσικά, η πέτρα. Όχι μόνο για τους τοίχους αλλά και για τη στέγη. Κατά δεύτερο λόγο χρησιμοποιούσαν το ξύλο. Οι τεχνίτες ήταν ξένοι: έφερναν οι Ζαγορίσιοι σινάφι από τα μαστοροχώρια της Κόνιτσας και των Τζουμέρκων, που είχαν μαστόρους σοφούς και για την κατασκευή και για τη διαρρύθμιση της κατοικίας, ώστε να ανταποκρίνεται όσο γίνεται καλύτερα στις αντίξοες κλιματικές συνθήκες της περιοχής. Όσο για τα ξύλινα μέρη του σπιτιού, όχι ότι ξύλο να 'ναι: ήτανε όλα «δρόνια».

Απ' έξω τα σπίτια αυτά ήταν λιτά και απέρριτα, και χρειάζεται προσοχή για να δεις ότι παρ' όλα αυτά οι τεχνίτες δεν αδιαφορούσαν εντελώς για τη διακόσμηση. Από μέσα όμως ήταν περίτεχνα στολισμένα με ξυλόγλυπτα ταβάνια και

με τοιχογραφίες. Όλη η σάλα από πάνω ως κάτω, ζωγραφισμένη, σαν εκκλησιά. Οι πιο ονομαστοί ήταν οι Χιονιάδτες ζωγράφοι (από το χωριό Χιονιάδες).

Τα χωριά, σκαρφαλωμένα πάνω στις πλαγιές των βουνών και δυσδιάκριτα —πέτρα πάνω στην πέτρα— είχαν και τα δυο απαραίτητα εξωραϊστικά στοιχεία: την πλατεία με τον πλάτανο και τη λιθοκτιστή εκκλησιά. Ορθογώνια βασιλική τις περισσότερες φορές, σαν σπίτι, με πού και πού κανένα μικρό τρούλο. Βέβαια υπήρχαν και το καμπαναριό —τόπος



(Φωτ. Φ. Καψάλης)

συγκέντρωσης στο εξωτερικό της εκκλησιάς— κι αυτά την έκαναν να ξεχωρίζει.

Πέρα όμως από τους οικισμούς, οι Ζαγορίσιοι προίκισαν τον τόπο με ένα οδικό δίκτυο εκπληκτικό για την εποχή. Λιθόστρωτοι δρόμοι-μονοπάτια τον διέσχισαν προς όλες τις κατευθύνσεις, ένωσαν μεταξύ τους όλα τα χωριά, χωρίς να διατάζουν μπροστά σε κανένα φυσικό εμπόδιο. Στις απόκρημνες πλαγιές των βουνών έχτιζαν σκάλες πάνω από τα ποτάμια, γεφύρια. Τα θαυμάσια εκείνα γεφύρια με τα τεράστια τόξα, που αποτελούν ίσως σήμερα το πιο όμορφο στολίδι του Ζαγορίου, και δικαιολογούν, επί τέλους, κάποια αισιοδοξία: κάτι μπορεί να προσφέρει κι ο άνθρωπος στο περιβάλλον.

Η παρακμή

Το Ζαγόρι άρχισε να μαραίνει από τον 19ο αιώνα. Μετά την εποχή του Αλή πασά, βρέθηκε ξαφνικά να αποτελεί μέρος μιας υπό δυσμένεια περιοχής, σε κάποια μακρινή γωνιά μιας αυτοκρατορίας που ήταν και η ίδια

στα πρόθυρα της διάλυσης. Κάποια στιγμή, του αφαιρέθηκαν και τα προνόμια του. Πας να ακολουθήσει τις επαναστατικές προόδους του αιώνα ώστε να επιζήσει; Και γιατί να μείνει εκεί οι Ζαγορίσιοι και να μη πάνε να εγκατασταθούν πιο νότια, στην ελεύθερη Ελλάδα;

Όταν αργότερα ενόησε με το ελληνικό κράτος, έπαψε η παρακμή να χρειάζεται ως καταπύριση ανθρωπίνων. Έχασε δηλαδή τον σημαντικότερο λόγο ύπαρξής της. Τα άλλα επακόλουθα ήταν ραγδαίο ρυθμό λόγω της συντακτικής οργάνωσης του ελληνικού κράτους και της δυσανάλογης ανάπτυξης της πρωτεύουσας. Οι άνθρωποι την εγκατέλειψαν τα χωράφια παραμελήθηκαν, τα σχολεία άδειασαν, ο κόσμος γέμισε. Είναι αλήθεια ότι στον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι άνθρωποι στράφηκαν πάλι προς εκεί για να ζητήσουν καταφύγιο. Αλλά πια το βουνό δεν αποτελούσε λύση. Οι Γερμανοί έκαψαν 25 χωριά, και ο εμφύλιος πόλεμος τα αποτελείωσε.

Η αναβίωση

Ποιος θα το 'λεγε πως, που τελειώσει ο αιώνας με τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο κόσμος θα χρειαζόταν και πάλι καταφύγιο; Για να ξεφύγει τώρα από τις συνθήκες της ζωής στην πόλη, φυσικές και τεχνητές. Κι ποτε το week end, οι ολιγοήμερες ή πολυήμερες φυγές ήτανε πια λυσιτελεία. Σήμερα είναι ανάγκη του καθενός. Κι ο κόσμος θύνηκε πάλι το βουνό.

Το Ζαγόρι ανταποκρίθηκε στην πρόκληση. Σε αρκετά χωριά όπως το Πάπιγκο, το Μονοβήρι, τα Άνω Πεδινά, η Βίτσα, το Τσεπέλοβο, σπίτια παραδοσιακά μετατράπηκαν σε ξενώνες. Άλλα οικοδομήθηκαν καινούρια, καθώς και μικρά ξενοδοχεία και αγροτουριστικά καταλύματα. Ακολούθησαν εστιατόρια, ταβέρνες, βενζινάδικα, έτσι που, στα περισσότερα χωριά, μπορείς να περπατήσεις, να φάει, να κοιμηθεί, να μετακινηθεί. Το Ζαγόρι είναι σε θέση να προσφέρει υπηρεσίες. Ως και δύο μοναξιά υπάρχουν, το ένα στον Ελαφοτόπο, το άλλο στο Κουκούλι.

Αποτέλεσμα, το Ζαγόρι αναπτύσσεται. Αλλά με μέτρο και με πρόοκοψη. Δεν ξεπουλιέται. Έχει πει όχι στον μαζικό τουρισμό, στις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, στις θηριώδεις εγκαταστάσεις, σε ό,τι θα κατέστρεφε τη φυσική και πολιτισμική του ομορφιά. Γιατί αυτά αποζητούν επισκεπές, που πληθαίνουν χρόνο με το χρόνο. Έτσι, όλο και περισσότεροι ντόπιοι βελτιώνουν δουλειά στο χωριό τους, και αφήνουν μάλιστα να υπάρχουν νεοί που ούτε σκέπτονται να το εγκαταλείψουν.

Κείμενο: ΑΡΗ ΑΛΕΞΑΝ

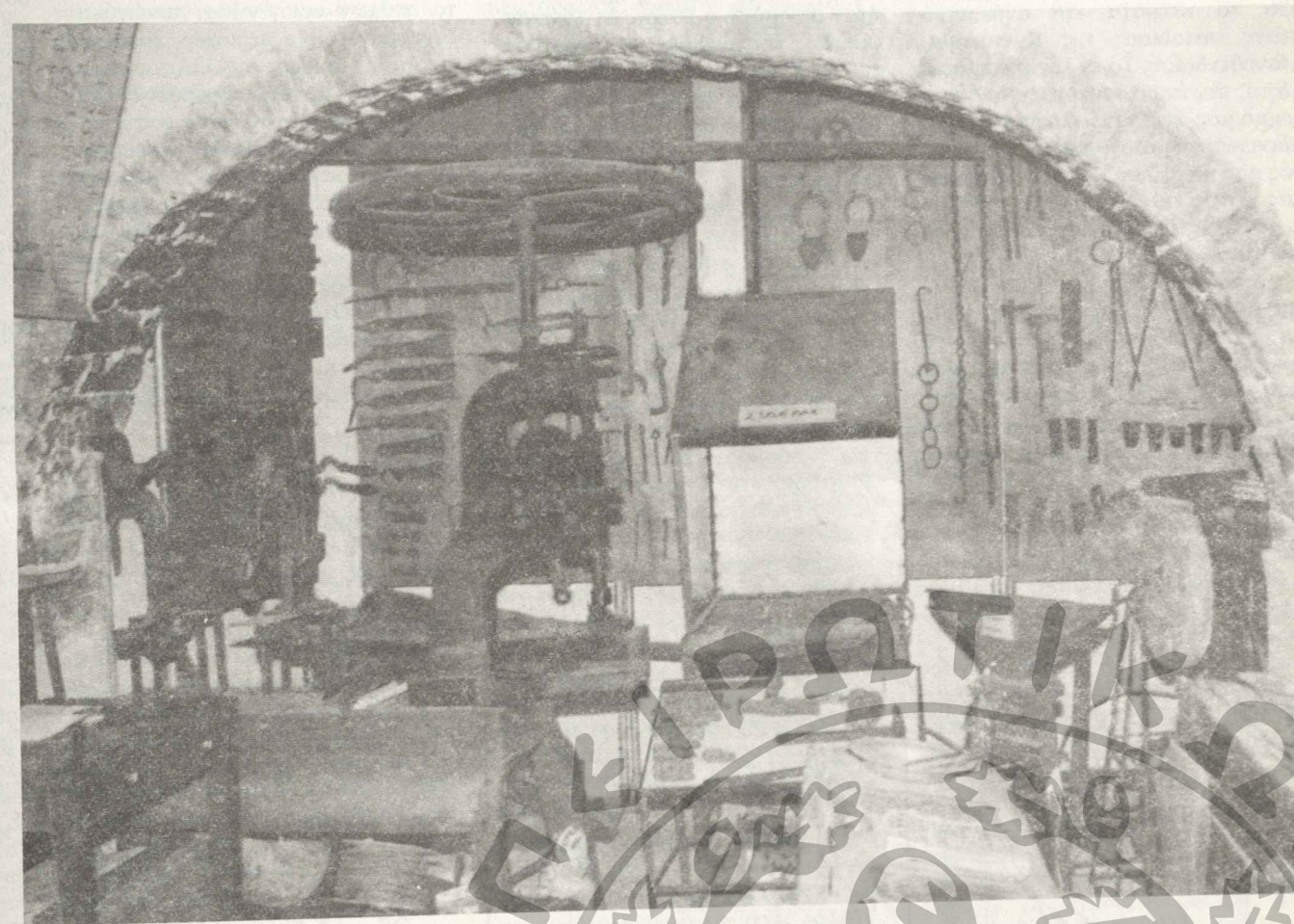
Άνθρωποι της Τέχνης και της προσφοράς

Μιχάλης Οικονομίδης - Λαογραφικό Μουσείο Ελαφοτόπου

Ντίνας Οικονόμου - Ζώτου

δύματα και πολεμικά ενθυμήματα.

Ο επισκέπτης εντυπωσιάζεται από τα πολυάριθμα και σπάνια εκθέματα και από τον τρόπο που ο καλλιτέχνης τα έχει τοποθετήσει. Αισθάνεται ότι ενσωματώνεται στον κόσμο που τον περιβάλλει. Η συγκίνηση τον πνίγει. Μήνες ξυπνούν...



«Ο σιδεράς» (Από το Λαογραφικό Μουσείο Ελαφοτόπου)

Τα σημαντικά αυτά εκθέματα ασφυκτούν στο χώρο που φιλοξενούνται. Η συλλογή καλύπτει και άλλους τομείς. Η έλλειψη χώρου όπως δεν επιτρέπει να εκτεθούν και άλλα αντικείμενα.

Το Λαογραφικό Μουσείο Ελαφοτόπου, τιμή για το Ζαγόρι και καμάρι για κάθε Ελαφοτοπίτη και Ζαγορίσιο, περιμένει τους επισκέπτες, ιδιαίτερα τους νέους, μαθητές και φοιτητές, με την προσδοκία να προσεγγίσουν την παράδοση, να την αγαπήσουν και να νιώσουν την υποχρέωση να περιφρουρήσουν την πολιτιστική

μας κληρονομιά από τη λήθη και τον ξενόφερτο τρόπο ζωής.

Ο καλλιτέχνης παρέδωσε το έργο του, έργο ζωής, στο χώρο του.

Δικαιώσή του η λειτουργία του Μουσείου.

Οι φορείς της περιοχής και ιδιαίτερα το Ριζάριο Κληροδότημα με έντονη παρουσία στο πολιτιστικό γίγνεσθαι του Ζα-

βασμού του για ό,τι τον γαλούχησε και τον περιβάλλει.

Το έργο αυτό είναι προσφορά ανεκτίμητη στο παρόν και στο μέλλον. Στο χώρο του και σ' ολόκληρο τον Ελληνισμό.

Ο Μιχάλης Οικονομίδης μεγάλος καλλιτέχνης και δάσκαλος, λάτρης του χωριού του και του Ζαγορίου, είναι η κινητήρια δύναμη στην προσπάθεια δια-

γορίου, ως ευαισθητοποιηθούν και ως φροντίσουν ώστε να καλυφθούν τα έσοδα αμοιβής ενός φύλακα-ξεναγού. Ας μερίμνησουν ακόμη ώστε η Πολιτεία να αναλάβει την υποχρέωση δημιουργίας κατάλληλου χώρου φιλοξενίας του αξιόλογου αυτού Μουσείου. Είναι σίγουρο ότι οι Ζαγορίσιοι θα ανταποκριθούν στην προσδοκία του καλλιτέχνη.

Γιατί για το Μιχάλη Οικονομίδη η ίδρυση του Λαογραφικού Μουσείου είναι το καταστάλαγμα σκληρής δουλειάς, εικόνα χρόνων. Είναι η έκφραση της απέραντης αγάπης και του σε-

τήρησης της παράδοσης.

Σεινή παρουσία στα δρώμενα του χώρου του. Μπροστά σε κάθε εκδήλωση. Οι εκκλησιές και τα μοναστήρια, οι δρόμοι με τα καλντερίμια, βρύσες, πόρτες και ταβάνια, διατήρηση εθίμων όλα στη σκέψη του και τη φροντίδα του. Η καμπάνα του Αι-Νικόλα, της ωραίας κεντρικής εκκλησίας του Ελαφοτόπου, χτυπάει κάθε Κυριακή και ας είναι, κάποτε, στο εκκλησιαστικό μοναχά ο παπάς κι αυτός ο μόνιμος ψάλτης.

Όλη η ζωή του προσφορά. Η στάση ζωής του καλλιτέχνη είναι παράδειγμα για μίμηση.

ΣΑΒΒΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

[illegible]

Κοροϊός, Ιωάν. Κοροϊός, Δ.

Δημ. Δένος
Ανδρον. Δέλα
Αθην. Κόρυμπος

Δημ. Παπακώστας 2
Χαρ. Σακελλαρίου

Από φέτος τον Αύγουστο

ΛΑΜΠΡΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΣΤΟ ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ Από τη Ριζάρειο και τη Νομαρχία Ιωαννίνων

Πέρισυ το Καλοκαίρι, τέτοιο καιρό περίπου, στο Μονοδένδρι...

Στο διάλειμμα της πραγματικά μεγάλοπρεπης εκδήλωσης για τα 150 χρόνια της Ριζαρείου, που οργανώθηκε στο κομψό υπαίθριο αμφιθέατρο, το οποίο και κατασκευάστηκε ειδικά για την περίπτωση, σε μια μικρή συντροφιά ο λαμπρός συμπατριώτης μας και διακεκριμένος γλύπτης και Καθηγητής στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών Θεόδωρος Παπαγιάννης έλεγε:

Με το πέρασμα του χρόνου θα λέμε γι' αυτή την ανεπανάληπτη βραδυά «ήμουν κι εγώ τότε εκεί»...

Και ο παριστάμενος εκπρόσωπος της Ριζαρείου Άγγελος Κίτσος συμπλήρωνε πως, εάν όλα έρθουν βολικά, θα επαναλαμβάνουμε κάθε καλοκαίρι σ' αυτή την ωραία θεατρική γωνιά το «ήμουν κι εγώ εκεί», υπονοώντας τους οραματισμούς των ανθρώπων της Ριζαρείου για την πραγματοποίηση στο Μονοδένδρι ετήσιων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων υψηλής ποιότητας.

Μόλις ένα χρόνο μετά, οι Ζαγορίσιοι θα απολαύσουν το πρώτο δεκαήμερο του φετινού Αυγούστου ένα πρόγραμμα αξιολογικών εκδηλώσεων που θα γίνουν στο «Υπαίθριο Φυσικό Αμφιθέατρο Μονοδενδρίου», υπό την αιγίδα της Ριζαρείου και της Νομαρχίας Ιωαννίνων.

Σε αντίθεση με το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο συνέδεσε την ενίσχυση και εξέλιξη του θεάτρου Μονοδενδρίου με την ένταξη των Γιαννίνων στο «Πολιτιστικό Δίκτυο» (για το οποίο πολλά ακούμε και τίποτε ακόμη δεν βλέπουμε) ο σημερινός κ. Νομάρχης Ιωαννίνων κ. Ν. Ζαμπιλάς, ενθουσιώδης και πνευματικός άνθρωπος, υιοθέτησε και ενίσχυσε τις πρωτοβουλίες της Ριζαρείου κι έτσι το διάστημα του Αυγούστου που προαναφέραμε θα γίνουν οι πιο κάτω εκδηλώσεις:

— Η Άννα Βαγενά και το Θεσσαλικό θέατρο θα επαναλάβουν το Γάμο που ήταν η παράσταση της χρονιάς το Χειμώνα στην Αθήνα.

— Ο Ομογενής Ανδρέας Λέκας, το «παιδί - θαύμα» της Αλβανίας θα δώσει ρεσιτάλ πιάνου. Στο ίδιο πρόγραμμα ενδέχεται να εμφανισθούν και άλλα 3 μουσικά ταλέντα από την Αλβανία και την ελληνική μειονότητα.

— Το Δημοτικό Περιφερειακό θέατρο Ιωαννίνων θα παρουσιάσει τον «Γενικό Γραμματέα» του Ηλία Καπετανάκη που τόσο ενθουσίασε το κοινό των Γιαννίνων.

— Το γνωστό Θεατρικό Εργαστήρι Ηπείρου «Θέατρο Λόγος» θα ανεβάσει τη «Μήδεια» του Ζάν Ανουϊγ.

— Και οι εκδηλώσεις θα κλείσουν με προβολές ντοκυμαντάιρ 16 mm τα οποία αναφέρονται σε Ηπειρωτικά θέματα.

Είναι ενδεχόμενο επίσης, εκτός προγράμματος, να εμφανισθεί μικρή χορευτική ομάδα από το Μπαλέτο της Όπερας της Ζυρίχης σε αυτοσχέδιους με πρωταγωνιστές συμπατριώτες μας - στελέχη του Μπαλέττου.



Να σημειωθεί ότι το «Φεστιβάλ Μονοδενδρίου» επρόκειτο να ανοίξει το θέατρο Βόλου με την Λυδία Κονιόρδου στην «Αλκίονη». Η κορυφαία καλλιτέχνης θα έδινε αυτή την παράσταση σαν «αβάν πρεμιέρ» προ της παρουσίας της τον Σεπτέμβριο στο Ηρώδειο. Όμως επειδή η κα Κονιόρδου θα ήθελε παράλληλα προς το Μονοδένδρι να δώσει παράσταση και στη «Δωδώνη» και επειδή πρότεινε στο κατάλληλο χρόνο την 30 και 31 Αυγούστου τελικά ματαιώθηκε η παράσταση του Μονοδενδρίου γιατί, θεωρήθηκε ότι εκείνο το διάστημα δεν προσφέρεται το Ζαγόρι και από πλευράς καιρικών συνθηκών και από πλευράς συρροής θεμάτων.

Οι Ζαγορίσιοι έχουν χρέος να τιμήσουν με την παρουσία τους αυτές τις εκδηλώσεις. Οι δε οργανωτές —θα προτείνουμε— να βάλουν έστω και ποιο συμβολικό εισιτήριο για τους ενήλικους γιατί ο λαός μας κι ο κάθε λαός - ταυτίζεται ακόμη το δωρεάν θέαμα με φτηνή ποιότητα ή προπαγάνδα. Ένας νέος θεσμός γεννιέται στο Ζαγόρι, που έχει όλες τις προϋποθέσεις ν' αποκτήσει και πανελλήνια ακόμη ακτινοβολία. Ας τον βοηθήσουμε να πετύχει.

ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΦΥΣΙΚΟ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙΟΥ Εκδηλώσεις Αυγούστου 1995

2 Αυγούστου: Παράσταση του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Ιωαννίνων με το έργο του Ηλία Καπετανάκη «Ο Γενικός Γραμματέας».

4 Αυγούστου: Ρεσιτάλ πιάνου από τον ομογενή Ανδρέα Λέκα, το «παιδί - θαύμα» της Αλβανίας.

9 Αυγούστου: Παράσταση του Θεσσαλικού Θεάτρου με την Άννα Βαγενά στο έργο «Ο Γάμος» της Βάσας Σολωμού - Ξανθάκη.

11 Αυγούστου: Παράσταση του Θεατρικού Εργαστηρίου Ηπείρου «Θέατρο Λόγος» με το έργο του Ζάν Ανουϊγ «Μήδεια».

12-13 Αυγούστου: Προβολή βραβευμένων κινηματογραφικών ντοκυμαντέρ με Ηπειρωτικά θέματα.

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ: Ριζαρείος Σχολή - Νομαρχία Ιωαννίνων

ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ: Σύλλογος Μονοδενδριτών και Φίλων του Βίκου.

Όλες οι παραστάσεις θα αρχίζουν στις 9.00 μ.μ.

Ποίηση Ζαγοριοίων

Η ΣΗΨΗ

Πώς την πόρτα μου επίμονα βροντάει!
Πώς τόσο μάταια βροντάει!

Τ' όνομά μου, καταχωρημένο είναι ήδη
στο Ληξιαρχείο του Θανάτου.

Ο πεθαμένος μάλωνε βουβά με τα σχολήκια,
που στη ζωή του τόσο σιχαινόταν.
Μα ήταν ανήμπορος, ένα σωστό ψοφίμι,
απώλετος στο μουχλιασμένο χώμα
κι απ' τα βδελυρά ζωύφια
μάταια αναζητούσε απαλλαγή.
Αβυστα αυτά, του χάρου προσταγμένα,
κακοκουσάρηδες μανιακοί, αχόρταγοι του Άδη,
να ξεριζώσουν γύρευαν κάθε ζωής μορφή.
Αλλά στη ζάγκα μύτη τρύπωναν, ή στα ρεμένα μάτια,
κι άλλα ξερομασώντας σέρνονταν
στην ανοιχτή κοιλιά.

Από το στόμα πούχασκε, με τ' ασπρισμένα δόντια
κι απ' τα πρησμένα κρέατα, ως τ' άφθαστο μεδούλι,
απαυωτά ανάδεναν στην ομπιασμένη σάρκα
τα κτηρινόμαυρα ζουμά ρουφώντας με ηδονή.

Κι ο πεθαμένος μάλωνε βουβά με τα σχολήκια,
κι απ' τα γλοιώδη αυτά ζωύφια μάταια αναζητούσε απαλλαγή.
Απ' τούτ' ήταν της ζήσης του η φρικτή κατάληξη!
Ένα σωστό απόρριγμα
απ' το σήψη και δυσοσμία πνιγερό!

Φωκίων Ιωάν. Καψάλης

«ΣΥΡΑΝΟ, ΠΙΝΟΚΙΟ, ΚΙΧΩΤΗΣ»

Ο Συράνο της μύτης,
παπυρο αέρινο κινώντας,
κινάει μιάς πέννας μύτη στο μελάνι.
Τίχνης θέληλα η συμβολική Ρωξάνη.

Ο Συράνο φακίρης,
στη μύτη μιάς βελόνας,
εμφανίζει με του Νταμμέν τα κάλη.
Τίχνης έμπνευσης τη χώρα Δον Κιχώτης.
Συράνο! «Φόρτα γι' ανέμων ψωμοτύρι».

Μια μύτη χελιδόνας,
κινώντας χέρι στο δεξί κυλού μανίκι.
Ταϊσμένα τα μικρά, μ' ανεμόμυλων πειρατικό σιτάρι.
Έτσι πνεύματος την απονία
μια έντοσα μύτης χάρη.

Του Πινόκιο η τύχη
μεγαλώνει με την ώρα
σε μιάς μούσας το κονάκι.
Κιιά ψέμα σε σχέδια, σ' ερμηνείας ξύλινο ποτάμι.
«Συράνο ντε Μπαρζαϊράκ»
Φύλατε φίλων φίλε!

Μοναξιά της μαριονέτας το καλύβι!
Κοινωνία πειναλέων για γαλήνη.

Καρδιά χελιδόνας, μ' ένα μάτι γης στρατάρχη.
Φύλαργα των απόστρατων, δώστε μας έλεος, και κρύπτη
της Αφροδίτης όστρακο, σ' ωκεανό που δεν αδειάζει,
μη μωροτούν οι άνεμοι τους κλέφτες του ψωμιού της αυταπάτης.

Αρσινόη Τσκαλογιάννη

ΓΥΡΙΣΕ

Γύρισε ο έρμος γύρισε
απ' άκρη σ' άκρη κόσμο
Τού' δωσε πλούτη η ξενιτιά
και ξεραμένο γιόσμο.

Ήρθε να 'βρει το πατρικό
και το στερνό του τόπο.
Κουτάζει εδώ, κουτάζει εκεί...
Αναρωτιέται: Ποια να 'ναι η φυλακή;
Ο κόσμος εκείνος που βοά;
Αυτός που στο χωριό του όλο βογγά;
Ο ήλιος από ψηλά δίνει τη λύση.
Κάτι στα πόδια του γυαλίζει.
Είναι σταυρός μες στα χαλάσματα
και των γονιών κειμήλι!
Και σταυροδένει την απόφαση,
όσο η ζωή τον θέλει,
μες στο χωριό να μένει.

Χρ. Γ.Καρβούνης

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Στο θαλασσινό καθρέφτη
πέφτει απόψε το φεγγάρι
όλο ομορφιά και χάρη.

Πότε στον αφρό γλυστράει
πότε στο νερό βουτάει
και χορεύει και πηδάει.

Σαν μικρή χρυσή βαρκούλα
παίζει με το κυματάκι
πάει κάπου ταξιδάκι.

Όλοι το κοιτούν που πλέει.
Μα χαρά στον που βουτήξει
το φεγγάρι να τραβήξει.

Να του δώσει της αγάπης
να το βάλει στα μαλλιά της
και να λάμπει η ομορφιά της.

ΤΟ ΑΣΤΕΡΑΚΙ

Έν' αστεράκι αλαργινό
Εκεί ψηλά στον ουρανό
Μες στη νυχτιά φεγγίζει
Κι από καιρό ορίζει
Κάποιος ζωής τη μοίρα.

Έν' αστεράκι αλαργινό
Φέγγει θαμπα στον ουρανό.
Φτωχή δική μου κλήρα!

Βύρων Βαρζώκας

Πανελλήνια τιμή και αναγνώριση στο ΛΕΑΝΔΡΟ ΒΡΑΝΟΥΣΗ

(Δυο χρόνια από το θάνατό του)

Το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και ο Όμιλος Μελέτης Ελληνικού Διαφωτισμού οργάνωσαν από τις 10-11 Μαΐου στην Αθήνα Επιστημονικό Συμπόσιο αφιερωμένο στη μνήμη του Λεάνδρου Βρανούση στο οποίο παραβρέθηκαν κορυφαίοι άνθρωποι των Γραμμάτων και αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια του Συμποσίου θέματα σχετικά με τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό, τη λογοτεχνία της εποχής και άλλα ιστορικά γεγονότα.

Δημοσιεύουμε στη συνέχεια —τιμώντας έτσι και εμείς τον αξέχαστο κορυφαίο πνευματικό άνδρα του Ζαγορίου μας Λεάνδρο Βρανούση— ολόκληρη την κεντρική εισήγηση, που έκανε στο Συμπόσιο ο κ. Σπύρος Ασδραχάς με θέμα: «ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ, 1921 - 1993: ΟΙ ΔΥΟ ΙΣΤΟΡΙΕΣ»

«Για τον Λεάνδρο Βρανούση έχουν μιλήσει πολλοί, όλοι τους τιμητικά, όταν πρόκειται για το έργο του, όλοι τους με αγάπη, όταν πρόκειται για το πρόσωπό του. Κάποιοι, συναγωνιστές του ή φίλοι του, άφησαν, σε ανύποπτο χρόνο, τη μαρτυρία τους για την καθημερινότητά του, το δύσκολο ζην· άλλοι τους μίλησαν εκ των υστέρων και θυμήθηκαν τα βουνά, την αντίσταση, τη διαφώτιση· ακόμη και τα ποιήματά του:

πάρε τ' απάτητο στρατί που πάει στις άγνωρες κορφές, στα καταράχια, π' ο αιτός πατώντας σύγνεφα

τρυπάει και πάει. Σε μαγεμένη εκεί σπηλιά δροσόνερο δακρύζουν κάποια βράχια.

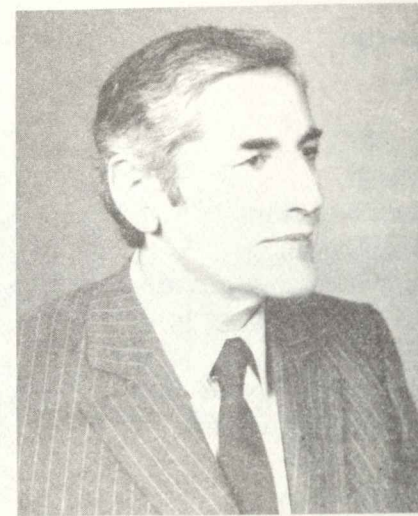
Καλότυχος αν πεις και μια στολιά!

Ψήγματα όλα τούτα μιας βιογραφίας, όχι μόνο πνευματικής. Μίλησε και ο ίδιος κατά καιρούς για τον εαυτό του, μάλιστα στα 1977, όταν χρειάστηκε να υποβάλει ένα υπόμνημα στη Φιλοσοφική Σχολή

του Πανεπιστημίου Αθηνών και να γίνει αποδέκτης μιας αμύχανης απόρριψης. Μίλησε για να πει πολλά: ανάμεσα σε όσα είπε, ένα ιδιαίτερος και-ριο, οι λόγοι δηλαδή που υπαγόρευαν το πεδίο της επιστημονικής του έρευνας. Είναι λόγοι που παραπέμπουν σε μια ανάγκη για συνθετική πρόσληψη της ιστορίας και υποδεικνύουν την αίσθηση μιας συνολικής ιστορίας: αυτή την ανάγκη κι αυτή την αίσθηση την κατακερμάτισε σε ένα πλήθος εξειδικευμένων ερευνών, το συνδεδεκό νήμα των οποίων δεν είναι για όλους εύδηλο. Γιατί ο Λεάνδρος ανήκε σ' εκείνη τη γενιά που αποστρεφόταν την εκφορά της θεωρίας, αναγκαστικό τίμημα της επιστημονικοποίησης των νεοελληνικών σπουδών κάτω από τον αστεισμό ενός ανισοσκελούς θετικισμού. Μίλησαν, λοιπόν, πολλοί γι' αυτόν και για πολλά από όσα έγραψε: τούτο όμως δεν σημαίνει ότι έχει γίνει λόγος για τον όλον Βρανούση. Ούτε σήμερα θα γίνει.

Συνήθως για τους ανθρώπους του πνεύματος λένε πως ταιριάζει ένα είδος βιογραφίας, η πνευματική βιογραφία: παραπέμπει, όπως κάθε βιογραφία, σε συλλογικά φαινόμενα και ζητιέται να ερμηνεύει μέσα απ' αυτά· παραπέμπει, σε τελευταία ανάλυση, στην ατομική πρόσληψη των συλλογικών φαινομένων, στα ατομικά αλλοιώς δράματα. Ωστόσο, για το Λεάνδρο η απλούστερη μορφή πνευματικής βιογραφίας, δηλαδή η αποτίμηση του ερευνητικού του έργου, ανήκει στη δύσκολα και όχι στα εύκολα έργα: αν φυσικά λέγοντας αποτίμηση εννοούμε κάτι πέρα από την περιληπτική διατύπωση των όσων έγραψε συνοδευόμενη από τις γενικές κρίσεις κάποιων επιαιώντων· αν δηλαδή η αποτίμηση έχει ως προϋπόθεση τη γνώση της εσωτερικής ιστορίας των θεμάτων με τα οποία ο ίδιος καταπιάστηκε μια ολόκληρη ζωή, χωρίς ποτέ να απομακρύνεται από κανένα απ' αυτά, χωρίς ποτέ να θεωρεί ότι εξέπλεξε με κάποια απ' αυτά. Δύσκολο να βρεις τον

ιδανικό αποτιμητή που θα διέθετε το ίδιο γνωστικό εύρος του Λεάνδρου Βρανούση: το εύρος αυτό προϋποθέτει ένα συλλογικό ιστορικό, πολλά πρόσωπα που θα συνέκλιναν μόνο ως προς τις μείζονες υποθέσεις του έργου του,



υποθέσεις που χρειάζεται να συγκροτηθούν μέσα από ένα κατ' εξοχή ευρετικό χαρακτήρα έργο, υποθέσεις που δε διατυπώθηκαν ρητά. Ιχνογραφήθηκαν όταν χρειάστηκε να μιλήσει για τον εαυτό του ξεπερνώντας το φράγμα της αριστοκρατικής του μετροπέρας· στο υπόμνημα του 1977.

Δίπλα στην πνευματική, μάλιστα πριν απ' αυτή, υπάρχει μια άλλη βιογραφία, θα την έλεγα των κινημάτων της ψυχής. Από τις εκφράσεις της θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τους μουσικούς τόνους της καλλιεργημένης του σπιχουργίας που πηγαιίνει περισσότερο στον Μαβίλη παρά στον Κρυστάλλη, θα μπορούσε ακόμη περισσότερο κανείς να επιμείνει στο ήθος που τον οδήγησε στην ΕΑΜική αντίσταση και σε ό,τι έμεινε απ' αυτήν ως πόνος ζωής στη συνείδησή του· θα μπορούσε να συγκρατήσει το μετακατοχικό δύσκολο ζην, για το οποίο άφησε τις τυχαίες του μαρτυρίες ο Γιώργος Κοτζιούλας, ένας από τους αγαπητούς του της ηπειρωτικής ομοψυχίας. Όλα τούτα θα μιλούσαν για μια γενιά που γλύτωσε από το θάνατο και κάποτε εξοικονόμησε τη ζωή· ο Λεάνδρος ανήκει σ' αυτό της το κομμάτι. Είναι μια γενιά που με όλους τους τρό-

πους, όσοι περνούσαν από το χέρι της, είχε προσταθεί να ανταποκριθεί στο διαώνιο κληρονομήμα της απελευθέρωσης και των δυνάμεων της χώρας τους που τις θεωρούσαν αυτές διαιώνιες και συνεχείς καταπιεζόμενες· τις έλεγε και προδομένες, όχι μόνο αυτοί αλλά κι άλλοι απ' αυτούς· οι προπάτορές τους, ο Παύλος και άλλοι. Βρήκε η γενιά αυτή τη θέση στο αριστοκρατικό, στην εθνική του μάστιγα εκδοχή, και του έμειναν, αν και ο Σκυλόσοφος της, ίσως προς τον τρόπο του: ο Λεάνδρος εξοικονομώντας τη ζωή και παίρνοντας βαθειά εκδοχή, μαζί με τον έπαινο της σοφιστών. Ο Σκυλόσοφος ο Ρήγας μαζί με το Μάξιμο τον Περδικάρη, για να μείνει σε ελάχιστα παραδείγματα συσταίναν ένα από τα ευδιάκριτα πεδία των ψυχικών προϋποθέσεων των ερευνητικών του επιλογών εκείνων που είχαν ως αφετηρία την πίκρα της ηττημένης αντίστασης. Αυτές όμως αριστερές προέλευσης ψυχολογικές και ταυτόχρονα πολιτικές προϋποθέσεις δεν μεταφράστηκαν σε ένα υποτιθέμενο αυτονόητο απάντημα με μαρξισμό: το ιστοριογραφικό ατούμνο εξυμνείτο από μια πρωτόγνωρη απάντη στην αποκατάσταση των νεοεθνικών. Προείχαν οι δρόμοι της ευρυμάθειας, οι δρόμοι της ευρετικής, της φιλοσοφικής κριτικής, των τεχνικών ιστοριών.

Σε όλες αυτές τις απαιτήσεις ο Λεάνδρος έγινε αποδείγματα. Θα τον αδικούσε όμως αν περιορίζαμε την ερμηνεία μας στην πολυθεματικότητα των ενδιαφερόντων που στην απέραντη ευρυμάθεια του, στην αφεγιάδαση του, στην αποδοτικότητα· δεν θα τον κατανοούσαμε, επίσης, αν εκφράζαμε τη λύπη μας λέγοντας ότι όλο αυτό το τεράστιο σπικτικό κεφάλαιο, η κωδικοποίηση της ιστορίας των ελληνικών γραμμάτων από την Αίγυπτο και ύστερα δεν πήρε τη μορφή της γραπτής διατύπωσης, λέγοντας ότι η τελειότητα του έργου του Βρανούση δεν συνίσταται απλώς

Πανελλήνια τιμή και αναγνώριση στο ΛΕΑΝΔΡΟ ΒΡΑΝΟΥΣΗ

το υπογραφείο τα κείμενα που είχε γράψει και ανακοινώσει. Εξηγούμαι.

Η Ευρυμάθειά του δεν ήταν μόνο το αποτέλεσμα μιας σωρευτικής διαδικασίας: πίσω απ' αυτή υπήρχε ένα σχέδιο, μια σύνθεση της ελληνικής ιστορίας. Αναφέρομαι σε δύο συντεταγμένες του σχεδίου που χωρίς αυτές οι δύο να το εξαντλούν ή να το συνοψίζουν, τη συνέχεια και την ασυνέχεια που και οι δυο υπάρχουν στον ίδιο χρόνο αυτή τη θέση στο αριστοκρατικό, στην εθνική του μάστιγα εκδοχή, και του έμειναν, αν και ο Σκυλόσοφος της, ίσως προς τον τρόπο του: ο Λεάνδρος εξοικονομώντας τη ζωή και παίρνοντας βαθειά εκδοχή, μαζί με τον έπαινο της σοφιστών. Ο Σκυλόσοφος ο Ρήγας μαζί με το Μάξιμο τον Περδικάρη, για να μείνει σε ελάχιστα παραδείγματα συσταίναν ένα από τα ευδιάκριτα πεδία των ψυχικών προϋποθέσεων των ερευνητικών του επιλογών εκείνων που είχαν ως αφετηρία την πίκρα της ηττημένης αντίστασης. Αυτές όμως αριστερές προέλευσης ψυχολογικές και ταυτόχρονα πολιτικές προϋποθέσεις δεν μεταφράστηκαν σε ένα υποτιθέμενο αυτονόητο απάντημα με μαρξισμό: το ιστοριογραφικό ατούμνο εξυμνείτο από μια πρωτόγνωρη απάντη στην αποκατάσταση των νεοεθνικών. Προείχαν οι δρόμοι της ευρυμάθειας, οι δρόμοι της ευρετικής, της φιλοσοφικής κριτικής, των τεχνικών ιστοριών.

Το ίδιο ισχύει για τα φανερικά τραγούδια, ασυνέχεια από τη συνέχεια των «μυθολογισμάτων», τραγούδια που τα έμασε ένα ένα και τα έβλεπε ως μέλος και λειτουργία, δηλαδή ως πολιτικό γεγονός.

Τη συνέχεια τη βλέπει και την αναδεικνύει με το δικό του συστηματικό και σοφό τρόπο σε άλλα εκφραστικά πεδία, εκφράσεις της νεοελληνικής παιδείας για να υποταχθεί κατόπιν στην οπτική της ιστορίας της λογοτεχνίας και να ξαναγυρίσει μετά στην πρώτη της αφετηρία.

Ο Βρανούσης υπότασσε στην τέχνη του λόγου αυτό που πραγματικά αποτελούσε την πνευματική καλλιέργειά διωντας έτσι το ιστορικό ανάπυγμα της τελευταίας και συγχρόνως τη φυσιογνωμία των διανοουμένων: και η μια και οι άλλοι παραπέμπουν σε συνέχειες και ασυνέχειες που με έκδηλο τρόπο επισημαίνονταν όταν αναδεικνυε το πεδίο του πολιτικού στοχασμού, υπόφορο μιας μακράς πνευματικής πρακτικής με καθορισμένες τις κοινωνικές της υποδοχές αλλά και διαμορ-

στο ότι υπέδειξε το πρότυπο του έργου αυτού, κάποιος λόγος του Μανουήλ του Κορινθίου· συνίσταται κυρίως στο ότι εικονογραφεί μέσω ενός πολυσήμαντου ιστορικού παραδείγματος την έννοια του APRES BYZANCE, δείχνοντας συγχρόνως τις κοινωνικές προϋποθέσεις των πολιτικών οσμήσεων που συνεπάγεται η έννοια αυτή. Τα φανερικά τραγούδια του δεν καλύπτουν μόνο ένα γραμματικό κενό: δείχνουν κι αυτά μια διαδικασία πολιτισμικής οσμώσης που αρχίζει αιώνες πριν από τον 19^ο αιώνα, αλλά εκφράζει την ιστορικότητα μιας κοινωνίας που εδραιώνεται στον αιώνα αυτό. Η «στρωματογραφία» —όπως την έλεγε— των ηπειρωτικών χρονικών —ως ευρετική διάσταση της έρευνας αυτού του είδους ιστορικής απομνημόνευσης παραπέμπει σε γενικότερα φαινόμενα, ανάμεσα στα οποία η ασυνέχεια των σημειωμένων, η οπτική ασυνέχεια των σημειωμένων δεν είναι απλώς αντικείμενα τρυφής περί τα αξιοπερίεργα, αλλά δείκτες για τη διακρίβωση των ορίων της συνέχειας, των μηχανισμών της μνήμης.

Όλα τούτα δεν είναι άσχετα με γενικότερες θεωρήσεις για την ίδια την ιστορία των νεοελληνικών γραμμάτων και για ό,τι ως προς την εργαλειακή της συγκρότηση. Η ιστορία των νεοελληνικών γραμμάτων ξεκίνησε ως μια ασύνδετη ανασκόπηση της νεοελληνικής παιδείας για να υποταχθεί κατόπιν στην οπτική της ιστορίας της λογοτεχνίας και να ξαναγυρίσει μετά στην πρώτη της αφετηρία.

Ο Βρανούσης υπότασσε στην τέχνη του λόγου αυτό που πραγματικά αποτελούσε την πνευματική καλλιέργειά διωντας έτσι το ιστορικό ανάπυγμα της τελευταίας και συγχρόνως τη φυσιογνωμία των διανοουμένων: και η μια και οι άλλοι παραπέμπουν σε συνέχειες και ασυνέχειες που με έκδηλο τρόπο επισημαίνονταν όταν αναδεικνυε το πεδίο του πολιτικού στοχασμού, υπόφορο μιας μακράς πνευματικής πρακτικής με καθορισμένες τις κοινωνικές της υποδοχές αλλά και διαμορ-

φούμενο σε ασυνέχεια, όταν οι υποδοχές αυτές άλλαζαν φυσιογνωμία μέσα από τους μηχανισμούς οι οποίοι διέπαντα εξουσιαστικά μορφώματα. Ο πολιτικός του Χριστόπουλος δίνει το στίγμα των ενδιαφερόντων του και προς την κατεύθυνση αυτή. Η συνέχεια ωστόσο εξειδικεύεται και στους εκφραστικούς τρόπους: βαθύς γνώστης των κειμένων, ήξερε την τεχνική της κατασκευής τους, την εξάρτησή τους από άλλα κείμενα, ήξερε τον κυρκλικό βηματισμό ενός τρόπου σκέψης που κάποτε καταλήγει σε εθισμό χωρίς την αρχική της δομική και λειτουργική του ικανότητα. Για το λόγο αυτό μίλησε για την ανάγκη της συγκρότησης της CONCORDANCE της νεοελληνικής γραμματικής, από τις ρίζες ως τον Ελύτη, που θα αναδείκνυε όχι μόνο την εξάρτησή του νεοελληνικού λόγου από τη θρησκευτική και εκκλησιαστική παράδοση αλλά και τους μηχανισμούς της εκφοράς του. Είναι ευνόητο ότι φτάνουμε έτσι σε άλλου τύπου αναζητήσεις, στην αναζήτηση της φυσιογνωμίας του δέκτη του νεοελληνικού λόγου, σ' αυτό που ο Δημαράς ονόμαζε συλλογικές συνειδήσεις.

Να, λοιπόν, γιατί έχουμε να κάνουμε με δύο ιστορίες, με τη συνείδηση ότι έχουμε να κάνουμε με δύο ιστορίες. Δεν είναι οι μόνες. Έλεγα πιο πριν ότι δεν θα κατανοούσαμε τον Λεάνδρο Βρανούση αν εκφράζαμε τη λύπη μας γιατί δε μας μετέδωσε όλη του τη σοφία. Και εδώ πάλι νομίζω ότι βρισκόμαστε μπροστά σε δύο βιοματικές ιστορίες: για τον Βρανούση οι μερικεύσεις ανήκαν σε ένα όλο και αυτό το όλο το αφήγούνταν ο ίδιος στον εαυτό του. Κάποτε είχε πει, το 1986, στους συμπατριώτες του τους Παννιώτες ότι έχει χρέος να πει αυτά που ξέρει, να ανακοινώσει τα ευρήματά του, τα ευρήματα εκείνα που συνθέταν το όλο της εσωτερικής αλλοιώς μιας ιστορίας που την ανάσταινε ψηφίδα με ψηφίδα. Σοβωμικό αντίστοιχο, η ιστορία των σιωπών του ζητά άλλες εξηγήσεις πέρα από την ανεβλητικότητα και την τελειότητα: ο ίδιος το είχε πει κάποτε

ρητά με τη συμβατική γλώσσα του επαγγέλματος, ότι δηλαδή του επέβαλλαν να τις αρθρώσει σε ένα βιβλίο· δηλαδή, να οργανώσει μια θεματική μέσα στις διαστάσεις και στις διασυνδέσεις που ο ίδιος ήξερε ότι η θεματική αυτή συνεπάγεται. Μια δεύτερη, έτσι ιστορία, η ιστορία των σιωπών που δεν είχαν παρά να απλώσουν το χέρι για να βρουν τη φωνή τους. Τη γενιά τους ένας ομότεχός του, χωρίς όμως τη δική του σοφία και τέχνη, την είπε δρακογενιά που ανεβαίνει τη ματωμένη σκάλα του ουρανού. Του Βρανούση οι εκφράσεις ήταν ηπιότερες, όχι χωρίς καμιά και θυμηδία.

Τη δική του γενιά, τους «κεκοιμημένους» συναγωνιστές της Αντίστασης, τους είχε κι αυτούς μέσα στα χρέη του. Αυτή την ιστορία την αφηγούνταν, έγραφε και γι' αυτή με την προσωπική του μάχη στην υπόθεση των φακέλλων. Ήταν κι αυτή μια δεύτερη ιστορία, ένα βίωμα που νομίζω ότι μεταγραφόταν στην άλλη ιστορία που έγραφε μέσα από τους αουστρηούς κανόνες του πως δει ιστοριαν συγγράφειν, όταν έχεις αφομοιώσει το δίδαγμα του ουδένων αμάρτυρον αειδών.

Αυτή η βιοματική, η ζώσα ιστορία που την επικέντρωνε στην Αντίσταση τον έκανε να βλέπει τους ανθρώπους μέσα από το εξανθρωπιστικό πρίσμα της φιλαλληλίας, τον έκανε οικείο με τους ανθρώπους, τον Ψαλίδα, τον Ρήγα, νομίζω συγχρόνως και κριτικά κατανοητικό για άλλους, που τους ήξερε βαθειά και γι' αυτούς δεν έγραψε μολονότι είχε πράγματα να πει, έστω και στο ευρηματικό επίπεδο, λόγου χάρι για το Μακρυγιάννη, για τον Πανανιώτη Ζωγράφο που ήξερε ποιανού σπιτιού στην Αθήνα ζωγράφιζε τους τοίχους. Ίσως με αυτούς για τους οποίους δεν έγραψε, τους πρωτόγονους της σκέψης και της επανάστασης, είχε συναντηθεί στα ηπειρωτικά βουνά, τους κατανόησε με αγάπη, αλλά με τη συγκρατημένη του Διαφώτιση: νομίζω ότι τους έβλεπε ως αντικείμενα, όχι υποκείμενα της ιστορίας, των διπλών ιστοριών των οποίων ήταν μάρτυρας και μέτοχος».

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΟΥ ΠΑΠΙΓΚΟΥ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ 40

1. Η παρούσα μου επιστολή απο-τελεί συνέχισαν των δύο προηγούμενων και έχει σκοπό να παρουσιάσει, ορισμένα άτομα τα οποία σχετίζονται με το θέμα της χρησιμοποίησης γυναικών του ΠΑΠΙΓΚΟΥ δια την μεταφοράν πολεμοφοδίων εις Στρατιωτικά τμήματα, στον πόλεμο του 40.

2. Ένα από αυτά είναι ο διοικητής του αποσπάσματος ΑΩΟΥ Αντ/χης πεζ. ΦΡΙΖΗΣ ΜΑΡΔΟΧΑΙΟΣ.

Ο ΦΡΙΖΗΣ υπήρξε και από τις ηρωικές μορφές του Ελληνοϊταλικού Πολέμου 1940-1941.

Ήταν άξιος και ικανός ηγέτης. Γνώστης της πολεμικής τέχνης με ακατάβλητον επιθετικόν πνεύμα. Γενναίος, ψύχραιμος με εξαιρετον διοικητικήν ικανότητα.

3. Κατά την έναρξη του πολέμου την 28-10-40 του είχε ανατεθεί η διοίκησης μικτού αποσπάσματος πεζικού και πυρ/κού, το οποίον είχε αποστολήν την επιβράδυνση της ταχείας προελάσεως των ιταλικών δυνάμεων, από των συνόρων μέχρι της τοποθεσίας αντιστάσεως. Επιτηρούσε την περιοχή από ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ μέχρι ΔΡΥΜΑΔΩΝ (ΚΑΒΙΑ-ΔΕΛΒΙΝΑΚΙ-ΠΩΓΩΝΙΑ-ΝΗ). ΤΗΝ 2-11-40 είχε λήξει η εν λόγω αποστολή και του ανετέθη η διοίκησης του συγκροτηθέντος αποσπάσματος ΑΩΟΥ, το οποίον είχε σκοπόν την κάλυψη του δεξιού πλευρού της VIII Μεραρχίας, εις την περιοχήν ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ - ΛΑΙΣΤΑ - ΚΟΥΚΟΥΡΟΥΝΖΟΣ.

4. Όταν αποφάσισε την τομηράν αποστολήν του ουλαμού υπό τον Ανθ/γόν Π. ΣΤΑΡΑΝ συνέταξε διαταγήν Επιχειρήσεων όπου καθώριζε την αποστολήν του ουλαμού. Επί πλέον έδωσε τηλεφωνικήν εντολήν εις τον ουλαμόν ΑΣΤΡΑΚΑΣ να παραλάβει από τον εφοδιασμόν ξηράν τροφών 4 ημερών δια ουλαμόν δυνάμει 70 ανδρών και πυρομαχικά διμοιρίας πολυβόλων εφεδρικού κλιμακίου, τα οποία να παραδώσει εις τον Ανθ/γόν Π. ΣΤΑΡΑΝ κατά την εκείθεν διελεύσιν του.

Δια την μεταφοράν των εν λόγω τροφίμων και πυρομαχικών από ΡΟΜΠΟΖΙ μέχρι εγγίς της τοποθεσίας μάχης έναντι της ΚΟΝΙΤΣΗΣ χρησιμοποιήθηκαν οι γυναίκες του ΠΑΠΙΓΚΟΥ.

5. Εν συνεχεία ο ΦΡΙΖΗΣ με την βοήθειαν μονάδων της Μεραρχίας ΠΙΠΙΚΟΥ συνέχισε τον επιθετικόν αγώνα προς ΠΑΛΙΟΣΕΛΙΟΝ-ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ-ΠΙΚΛΑΡΙ και εισήλθεν μεταξύ την πρώτην εις ΚΟΝΙΤΣΑΝ συντελέσας εις την ανακα-

τάλαψιν της.

6. Με το απόσπασμα ΑΩΟΥ συνέχισε τον αγώνα υπό την Μεραρχίαν ΠΙΠΙΚΟΥ εις τα επιθετικά επιχειρήσεις μέχρι την 5-12-40 οπότε εφρονεύθη εις την περιοχίαν ΦΡΑΣΕΡΙ ΠΡΕΜΕΤΗΣ.

Το γεγονός η Στρατιωτική ιστορία του ΓΕΣ/Δ/νους Ιστορίας Στρατού αναγράφει εις τον τόμον Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΙΣ 14-11-40 μέχρι 6-1-41 σελίς 122 ως εξής:

«Κατά την διάρκειαν αεροπορικής επιδρομής την 5 Δεκεμβρίου εφρονεύθη ο Αντ/χης ΦΡΙΖΗΣ ΜΑΡΔ. διοικητής αποσπάσματος, καθ' ην στιγμήν εκινείτο έφιππος».

7. Βραδύτερον η ΚΟΝΙΤΣΑ τον ετίμησε, δώσασα το ονομά τονει μιαν μικράν πλατείαν. Εις την τελευταίαν παρίστατο και ο υιός του επίσης Αξ/κός.

8. Επίσης τον ετίμησε και η ιδιαιτέρα του πατρίδα η ΧΑΛΚΙΔΑ, δώσασα το όνομά του εις ένα δρόμο και επί πλέον εις ένα άνοιγμα του δρόμου που σχηματίζεται μικρή πλατεία, ετοποθέτησε την προτομή του.

9. Εις την Διοίκησιν μηχανικού της VIII Μεραρχίας υπηρετούσε την περίοδο του πολέμου 1940-41 ο λοχαγός ΣΟΥΛΗΣ ΜΙΧ. Εις τον τόμα των Διαβίβσεων. Μετά το τέλος της δεκαετίας του 50 ο ΣΟΥΛΗΣ ανέλαβε την έδραν του καθηγητού της Στρατιωτικής ιστορίας εις την Σχολήν Ευελπίδων, την οποίαν διατήρησε και μετά την αποστράτια του. Εις ένα δοκίμιον που εξετάζει τις επικοινωνίες του 40, αναφερόμενος εις την ανάπτυξιν του τηλεφωνικού δικτύου, αναφέρει και την σύνδεσιν του ουλαμού ΑΣΤΡΑΚΑΣ με το Κέντρον Τσεπελόβου.

10. Ο ΓΡ. ΣΤΑΡΑΣ όταν συνεκρότησε την ομάδα γυναικών δια την μεταφοράν πολεμοφοδίων εις τον ουλαμόν Π. ΣΤΑΡΑ, επέλεξε ως οδηγόν τον τσομπάνο ΚΩΤΣΙΟ ΖΑΧΑΡΗ, διότι εγνώριζε καλά την βατότητα του πατιγκιώτικου βουνού. Η επιλογή υπήρξε επιτυχής διότι αποφεύχθηκε άσκοπη ταλαιπωρία και περιπλάνησις ανδρών και γυναικών φορτωμένων με βαρύ φορτίο.

11. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους φίλους που είχαν την καλοσύνη να μου τηλεφωνήσουν και να μου θυμίσουν περιστατικά της κατά καιρούς συνεργασίας μας και για τα καλά τους λόγια.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους.

Ι. ΜΗΤΣΙΑΛΗΣ
Παπάγου 15-5-95

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Κομπογιαννίτης... «έδρασε» στο Δίκορφο....

Η θεία η Κούλα τ' Σιωμ' αξέχαστη και βέρα Ζαγορίσια, συνήγαγε πολλές φορές να μου διηγείται παλιές ιστορίες και μύθους του Δίκορφου, ιδίως τα τις παγερές μέρες και νύχτες του χειμώνα.

Ήξερε να διηγείται ωραία, μια κι ήταν ταξιδεμένη στη Σιωμ' και αλλού κι είχε δει κόσμο πολύ και ξακουστό.

Τα κρύα απογεύματα και βράδια του Γενάρη, πήγαινα και πάλι με τις πολλές και επικίνδυνες στροφές και τις ανάποδες κλίσεις του δρόμου.

Πολλοί θα ισχυριστούν ότι με την ασφαλτο θα πηγαίνουμε πιο γρήγορα, πιο άνετα και με λιγότερες φορές στ' αυτοκίνητα. Σωστό αυτό σε πολλοί βαθμοί, αλλά νομίζω ότι αφορά κυρίως αυτούς που ανεβαίνουν στο χωριό μια-δυο φορές το χρόνο και κυρίως το καλοκαίρι. Γιατί αυτοί οι λίγοι, που πηγαίνουν στο χωριό πολλές φορές το χρόνο και κυρίως τη χειμερινή περίοδο, προτιμούν δρόμο ασφαλή πρώτα απ' όλα και μετά άνετο. Και τέλος πάντων, όσοι αγαπούν το χωριό και δεν το βλέπουν μόνο σαν τόπο αναψυχής, δεν θα τους εμποδίσει ο 8 χλμ. χωματόδρομος για να το επισκεφθούν.

Μερικοί θα ισχυριστούν ότι η ασφαλτόστρωση του δρόμου θα φέρει στο χωριό τουρίστες. Και τι θα κάνει ο τουρίστας στο χωριό; Άντε να θυμάσαι τη φύση και τον παραδοσιακό οικισμό. Πού θα μείνει; Τι θα φάει; (πέρα από τη χρονική διάρκεια που λειτουργεί ο ξενώνας).

Οι συγγενείς του αρρώστου τον ρωτούσαν φοβισμένα, βροντάς το σοβαρό ύφος, που έπαιρνε κάθε φορά, στο τέλος της επίσκεψής του.

«Τι έχει ο άντρας μου, γιατρέ του έλεγε η Κουτσιτολάνα εκείνος απαντούσε αργά και σοβαρά: «Δεν έδειξε ακόμη... έφευγε, κουνώντας το κεφάλι του.

Κι όταν τον ξαναρωτούσε ο γιος τ' αρρώστου ανήσυχος Κομπογιαννίτης, πάλι αόριστα και γενικά του έλεγε: «Θα δει αύριο, μεθαύριο... Υπομονή και μη ανασυχείτε»...

Και το ύφος του... «γιατρού» ήταν τόσο σοβαρό, που όλα του σπίτι πίστευαν, πως ο «γιατρός» ήταν πολύ σπουδαίος, πληρώντας τον ακριβά.

Όσπου μια μέρα ο αρρώστος, απέθανε και πήγε στη Γκορτί στον Κάτω Μαχαλά... κι ετάφη απ' τον παπα-Σταύρο.

Ήρθαν οι χωριανοί και έκλαιγαν. Ήρθε και ο «γιατρός» και άκρη. Στεκόταν όρθιος, κι έλεγε στους Περμαχαλιώτες, που τον έβλεπαν: «Αυτός ο άνθρωπος, αν έκοβε το «παι» κι αν βρενε και μερικά κλύσματα... θα ζούσε ακόμη τώρα».

Όσπου ο αδερφός του πεθαμένου, ο αθυρόστομος, ξεστομίζοντας κι άρχισε να φωνάζει, κατηγορώντας το «γιατρό» για άσυνεπεια και... θράσος.

«Τι μας τα λες αυτά, ασυνείδητε; Τώρα, που ο άνθρωπος πέθανε κι έφτασε η ψυχή του στα ουράνια κι από το Δίκορφο έφυγε;»

Σε τίποτα δεν ωφελούν οι πυρινές σου «συμβουλές». Τώρα που ζούσε έπρεπε να «δράσεις» και να του σώσεις, τη ζωή του γιατρέ, της ... ώρας κι ασυνείδητε».

Κι έγινε ο Κομπογιαννίτης άφαντος κι όλο το Δίκορφο έμεινε... (....)

«Κατάλαβες, Μανθούλη μου, τι έγινε»; Έλεγε η θεία Κούλα και σιμπούσε τα ξύλα μέσα στη φωτιά, για να κρατάει καλό τζάκι.

Κι η θεία Νίτσα από δίπλα της έβγαζε το συμπέρασμα πως θάως:

«Πρέπει να βοηθούμε κάποιον στην ώρα της ανάγκης του... όχι αργότερα, γιατί η βοήθειά μας, τότε γίνεται άχρηστη και περιττή. Κι ο άνθρωπός μας φεύγει για τον άλλο κόσμο» έλεγε και να τα εκμεταλλεύονται χωριανοί, παροχή υπηρεσιών ναχτά συνήθως και... ρητορικά η γιαγιά μας προς όλους... και τέληγες:

«Κομπογιαννίτης «έδρασε» στο Δίκορφο; Κάτι κακό μας μένει...»

Κι έφευγα ευχαριστημένος για το σπίτι μου, για να εναρμόνισω πάλι εντός... της μέρας στους μύθους και τους θρύλους του Δίκορφου μας κι όλου του Ζαγοριού, βοριά και νότου.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΛΕΚΑΚΗΣ

Α Π Ο Ψ Ε Ι Σ

Άσφαλτος και τουρισμός ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΤΟ «ΟΝΕΙΡΟ» πολλών χρόνων για το χωριό, αρχίζει να πραγματοποιείται, άσχετα πότε θα ολοκληρωθεί! Ο δρόμος για το χωριό ασφαλιζόμαστε! Ο προγραμματισμός της Νομαρχίας προβλέπει για φέτος ασφαλίτωση του δρόμου σε μήκος 3 χλμ. Χαράς ευαγγέλια για τους χωριανούς! Είναι όμως έτσι; Σε τι θα εξυπηρετήσει η ασφαλτος;

Κατ' αρχάς είναι δεδομένο ότι ο δρόμος με την ασφαλτο θα είναι πολύ πιο επικίνδυνος εξαιτίας του χιονιού και του πάγου, σε συνδυασμό με τις πολλές και επικίνδυνες στροφές και τις ανάποδες κλίσεις του δρόμου.

Πολλοί θα ισχυριστούν ότι με την ασφαλτο θα πηγαίνουμε πιο γρήγορα, πιο άνετα και με λιγότερες φορές στ' αυτοκίνητα. Σωστό αυτό σε πολλοί βαθμοί, αλλά νομίζω ότι αφορά κυρίως αυτούς που ανεβαίνουν στο χωριό μια-δυο φορές το χρόνο και κυρίως το καλοκαίρι. Γιατί αυτοί οι λίγοι, που πηγαίνουν στο χωριό πολλές φορές το χρόνο και κυρίως τη χειμερινή περίοδο, προτιμούν δρόμο ασφαλή πρώτα απ' όλα και μετά άνετο. Και τέλος πάντων, όσοι αγαπούν το χωριό και δεν το βλέπουν μόνο σαν τόπο αναψυχής, δεν θα τους εμποδίσει ο 8 χλμ. χωματόδρομος για να το επισκεφθούν.

Μερικοί θα ισχυριστούν ότι η ασφαλτόστρωση του δρόμου θα φέρει στο χωριό τουρίστες. Και τι θα κάνει ο τουρίστας στο χωριό; Άντε να θυμάσαι τη φύση και τον παραδοσιακό οικισμό. Πού θα μείνει; Τι θα φάει; (πέρα από τη χρονική διάρκεια που λειτουργεί ο ξενώνας).

Αγαπητοί φίλοι, η υποτιθέμενη «ημέρα για το περιβάλλον» και όλοι αυτοί, υπεύθυνοι και ανεύθυνοι, που για 364 ημέρες το χρόνο, δεν κάνουν τίποτα για το ξεπέρασμα της οικολογικής κρίσης, αλλά επιδεινώνουν με τις ενέργειες και αποφάσεις τους το μέγεθος της καταστροφής της φύσης και του περιβάλλοντος θα αρχίσουν πάλι να χύνουν κροκοδείλια δάκρυα, μέσα από τις υποκριτικές ανακοινώσεις που θα εκδώσουν.

Και αυτά σε μια στιγμή που μεταξύ άλλων:

1. ο Εθνικός Δρυμός της Βάλια-Κάλντα, απειλείται και πάλι από τη Δ.Ε.Η.

2. ο ΟΛΥΜΠΟΣ κινδυνεύει και πάλι να καταστραφεί από το κτίσιμο χιονοδρομικών κέντρων



Από τα εγκαίνια του δρόμου Ελάτης - Δικόρφου το 1953.

Κι τι θα κερδίσει το χωριό και οι χωριανοί —τουλάχιστον με τις υπάρχουσες συνθήκες— από τους τουρίστες που θα έρθουν; «Θα αποκτήσουμε φήμη το χωριό», ίσως πουν μερικοί. Ακριβώς αυτό όμως είναι και η απάντηση. Η φήμη θα φέρει περισσότερους τουρίστες, οι απαιτήσεις θα αυξηθούν, η περιοχή είναι παρθένα και οι έχοντες τις οικονομικές δυνατότητες —που δεν είναι βέβαια χωριανοί— θα έρθουν και θα κερδίσουν ξενοδοχεία, θ' ανοίξουν ταβέρνες κ.λ.π. Τι θα κερδίσει απ' όλα αυτά το χωριό; Ας μην ξεχνάμε ότι πριν μερικά χρόνια μεγαλοεπιχειρήσεις των Γιαννίνων, ήθελε να χτίσει ξενοδοχείο στα «Μεγαλώνια» και στα έλατα! Πώς θα προστατέψουμε τις ομορφιές του χωριού; Και πώς θα σας φαινόταν άραγε να περπατάτε στο χωριό και να βλέπετε καπνίνες με σουβλάκια και σάντουιτς ή πινακίδες να γράφουν ROOMS TO LET, «BAR», «UPPER SQUARE», «REMA T'S KASIMINAS», «ALONIA T' BRANTZI» κ.λ.π. όπως για παράδειγμα στο Μονοδέντρι ή στο Πάτιγκο;

Θα μου πείτε: «Είσαι κατά του τουρισμού»; Γενικά όχι. Ειδικότερα όμως για το χωριό, με τις υπάρχουσες συνθήκες, ναι, είμαι κατά. Όταν το χωριό αποκτήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις - εστιατόρια, ξενώνα και αυτά να τα εκμεταλλεύονται χωριανοί, παροχή υπηρεσιών ελαιοπρωτίες, ξενάγηση, οργανωμένοι περίπατοι κ.λ.π.) από τους διάφορους φορείς της κοινότητας-τότε να έρθουν τουρίστες στο χωριό. Αλλιώς, κατά τη γνώμη μου, να λείπει ο τουρισμός από το χωριό μας. Και μη γίνουμε κι εμείς σαν το Μονοδέντρι ή το Πάτιγκο.

Και κάτι τελευταίο. Απαντήστε ειλικρινά. Όταν είδατε την ασφαλτο να στρώνεται στο χωριό η οποία ήδη έχει αρχίσει να «σκάει» απ' τον πάγο, μετά από πρώτο ξάφνιασμα, ποιες ήταν οι σκέψεις σας;

Πώς σας φάνηκε να «δένει» η ασφαλτος με το τοπίο του χωριού; Α.Π.

Για την προστασία του περιβάλλοντος

Από την Ελληνική Φυσιολατρική Αντι-Κυνηγετική πρωτοβουλία με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρα Περιβάλλοντος λάβαμε ένα δελτίο τύπου, το οποίο και δημοσιεύουμε εκφράζοντας παράλληλα τα συγχαρητήρια μας για την ωραία όντως προσπάθειά τους.

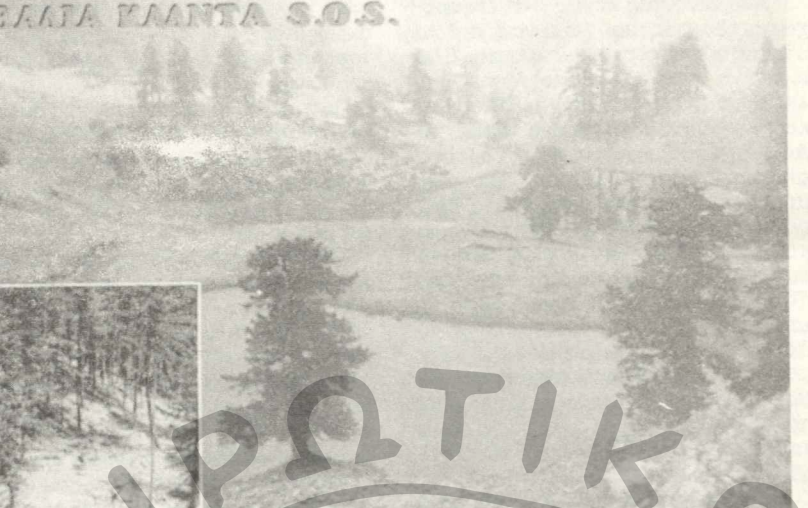
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑΣ, 364 ΗΜΕΡΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

Αγαπητοί φίλοι, έφθασε πάλι, η υποτιθέμενη «ημέρα για το περιβάλλον» και όλοι αυτοί, υπεύθυνοι και ανεύθυνοι, που για 364 ημέρες το χρόνο, δεν κάνουν τίποτα για το ξεπέρασμα της οικολογικής κρίσης, αλλά επιδεινώνουν με τις ενέργειες και αποφάσεις τους το μέγεθος της καταστροφής της φύσης και του περιβάλλοντος θα αρχίσουν πάλι να χύνουν κροκοδείλια δάκρυα, μέσα από τις υποκριτικές ανακοινώσεις που θα εκδώσουν.

Και αυτά σε μια στιγμή που μεταξύ άλλων:

1. ο Εθνικός Δρυμός της Βάλια-Κάλντα, απειλείται και πάλι από τη Δ.Ε.Η.

2. ο ΟΛΥΜΠΟΣ κινδυνεύει και πάλι να καταστραφεί από το κτίσιμο χιονοδρομικών κέντρων



3. ο μοναδικός υδροβιότοπος και το δάσος του Σχινιά στον Μαράθωνα Αττικής, μπαζώνεται και οικοπεδοποιείται από τον Οικοδομικό Συνεταιρισμό Δικαστών κ' Εισαγγελέων (!)

4. παρά τις απαγορεύσεις και εφέτος πάλι εκατοντάδες κυνηγοί, εξόντωσαν κατά δεκάδες χιλιάδες τα τρυγόνια στην Ζάκυνθο, στα Στροφαδία, στην Ηλεία και στην Κέρκυρα

5. 2 ΑΡΚΟΥΔΕΣ, βεβαιωμένα, δολοφονήθηκαν από κυνηγούς και παρά την μήνυσή μας στην Εισαγγελία Τρικάλων, η υπόθεση ακόμα κερκισμένη, για πολιτικούς λόγους...

6. η κατάσταση στο θέμα των δικαιωμάτων των ζώων στην Ελλάδα, παραμένει η χειρότερη στην Ευρώπη

7. ...κλπ. κλπ προσθέστε ελεύθερα τα δεκάδες άλλα οικολογικά προβλήματα που δε βρίσκουν λύση.

Αγαπητοί φίλοι, σε μια εποχή που το μεν κράτος δεν ξέρει, δε θέλει ή δεν μπορεί (ή και τα 3 μαζί) να προστατέψει τη φύση και τα ζώα, σε μια εποχή που οι επαγγελματίες της οικολογίας, κρυβόμενοι πίσω από τους τίτλους ξένων οικολογικών οργανώσεων, παρέχουν άλλοθι στους ουσιαστικούς υπεύθυνους της οικολογικής κρίσης, τη Φυσιολατρική ΑΝΤΙ-κυνηγετική Πρωτοβουλία και το περι-οδικό «Φύση και Οικολογία» (που εδώ και 13 χρόνια παλεύουν αφιλοκερδώς με τις μικρές τους δυνάμεις για το ξεπέρασμα της οικολογικής κρίσης), σας στέλνουμε τις 8 νέες cart-postals που εξέδωσαν σας καλούν να βοηθήσετε τον αγώνα μας, πριν να είναι πολύ αργά....

το Δ.Σ.
Κώστας Τσίπρας
Ρίτα Χαριτάκη
Έλενα Τάξερη
Κων/νος Χαροκόπου
Πηνελόπη Ζερμπίνου

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ

Ο ΔΡΟΜΟΣ... ΠΡΟΣ ΛΑΪΣΤΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Όπου να πας, όπου διαβείς όπου και να περάσεις τούτο τον τόπο δεν μπορείς ποτέ να τον ξεχάσεις
τραγουδούσαν οι παππούδες μας σαν είμαστε μικροί και εμείς τους ακούγαμε και αναρωτιόμασταν: άραγε δεν υπήρχαν άλλοι τόσο όμορφα μέρη, δεν υπήρχαν κατάφυτα βουνά και κελ-λαριστά ρυάκια, φλογέρα που αχολογούσε μαζί με την καμπάνα της ταπεινής εκκλησίας, δοξολογώντας τον Δημιουργό; Μόνο σαν μεγαλώσαμε και φύγαμε για πολιτείες μακρινές πολύβουες, απρόσωπες, μόνο τότε νοιώσαμε τί ήταν αυτό που είχαμε.

Η ζωή χύθηκε καταπάνω μας σαν αγριεμένο κύμα, σαν χιονοστιβάδα μας πλάκωσε. Παρ' όλα αυτά όμως βρήκαμε τη δύναμη να πάρουμε την απόφαση να επικοινωνήσουμε τακτικά με το μικρό ταπεινό χωριουδάκι όπου πρωτόδαμε το φως του ήλιου, εκεί που παίζαμε αδελφωμένοι, σαν ήμασταν παιδιά, χωρίς να υπομιαζόμαστε πόση κακία, πόση σκοφαντία, πόσος καμμός υπάρχει έξω από τούτη τη μικρή γωνιά.

Ανεβαίνοντας κανείς στα Ζαγοροχώρια, θαρρείς και ξεφεύγεις απ' τα στατικά κλισέ αυτού του κόσμου. Εδώ είναι ένα τοπίο αλλοιώτικο! Αν πεις μάλιστα να βγεις έξω από το Σκαμνέλι και να πάρεις το δρόμο προς τη Λαίστα, το τελευταίο με το πιο όμορφο από τα Ζαγοροχώρια, τότε βρίσκεσαι μπροστά σ' ένα θαύμα της φύσης, θαύμα του Θεού θα έλεγε καλύτερα, μιας και όλα όσα υπάρχουν γύρω μας και εμείς ακόμη οι ίδιοι είμαστε έργα δικά Του. Γιατί πραγματικά, μόνο ο Θεός θα μπορούσε να πλάσει ένα τέτοιο μεγαλείο αλλά και να το διατηρήσει αλώβητο, παρόλες τις προσπάθειες του ανθρώπου να το καταστρέψει, να το υποτάξει στους σκοπούς του, να το κάνει πειθήνιο όργανό του, χωρίς να υπολογίζει τίποτα και κανέναν.

Το δάσος που φαπλώνεται μπροστά σου είναι σαν ένα όνειρο. Πεύκα, οξιές και έλατα όλα μαζί τόσο αδελφωμένα και συντεταγμένα, που βλέποντάς τα κανείς θέλοντας και μη σκέφτεται τί αρμονία υπάρχει, όταν κυριαρχεί η αγάπη, η αλληλοστήριξη, ο σεβασμός του ενός για τον άλλον. Σαν τύχει μάλιστα και περάσεις χειμώνα, τα μάτια σου θα μπηγνώνται στην τόση ομορφιά. Θαρρείς και βρίσκεσαι στην Ελβετία. Μόνο οι σκιερ λείπουν για να συμπληρώσουν το σκηνικό. Μα αν λείπουν αυτοί, δεν σημαίνει πως λείπει η ζωντάνια. Έτσι που στέκεσαι και θαυμάζεις το παγωμένο τοπίο, ξάφνου μια χιονόμπαλα πέφτει πάνω σου. Γυρίζει δίπλα, κοιτάξεις δεξιά κι αριστερά ξαφνιασμένος, ώπου διακρίνεις πίσω από τον κορμό ενός δένδρου μια μικρή φουντωτή ουρά να κινείται. Είναι ο σκύλος που μόλις πριν κατέβηκε τρεχάτος από το χιονισμένο δένδρο όπου είχε χτίσει τη ζεστή του φωλιά, για ν' αρχίσει τις τρέλλες, να χοροπηδητά και τα πειράγματα σ' όλους τους άλλους κατοίκους αυτού του δάσους. Δεν κάνει διάκριση στον ξένο επισκέπτη, ούτε κάθεται να σκεφθεί πως ίσως κρατάς όπλο και θα τον σκοτώσεις. Γι' αυτόν είσαι ένα πλάσμα σαν όλα τα άλλα. Τι τον ενδιαφέρει τη γλώσσα σου, τα μάτια σου λένε πολλά και η καρδιά σου ακόμα περισσότερα. Μοιράζεστε και οι δυο τη σπάνια τούτη ομορφιά και κανένας δεν μπορεί να τη διακόψει, ούτε οι ριπές του παγωμένου αγέρα, ούτε οι νιφάδες του

χιονιού που παλεύουν να ασπρίσουν όλο τον κόσμο (μπας και τον κάνουν έτσι πιο αθώο), ούτε οι επιτακτικές φωνές των συντρόφων σου, ούτε τα χέρια σου που έχουν αρχίσει να παγώνουν. Ακόμα και όταν παίρνεις με βαρεία καρδιά, την απόφαση να φύγεις μέσα στην ψυχρή σου έχει μείνει ανεξίτηλα χαραγμένη τούτη η σκηνή για να σου θυμίζει πως πάνω και πριν απ' όλα τα άλλα είσαι πλάσμα της φύσης, είσαι άνθρωπος και έτσι πρέπει να παραμείνεις.

Μα και άνοιξη να περάσεις και καλοκαίρι ακόμα, την ίδια ομορφιά συναντάς. Τι και αν δεν υπάρχουν χιόνια, υπάρχουν ταπεινά πολύχρωμα λουλουδάκια, κεντημένα πάνω στο πράσινο χαλί που έχει απλώσει το δάσος για να σε καλωσορίσει. Υπάρχει το ρυάκι που τρέχει ακούραστο, φουριόζικο να συναντήσει το μεγάλο ποταμό. Τι ιστορίες κουβαλάει μέσα στα κρυστάλλινα νερά του ούτε και μπορεί να φανταστείς. Αν ήξερες τη φωνή των νεράν θα μπορούσες να ακούσεις για νεράιδες και ξωτικιές, για πανέμορφες βοσκοπούλες, για ατρόμητα παλικάρια, για καλοκάγαθους βοσκούς και άκακα πρόβατα. Τι να σου πει για τα τρελλά κατοίκια, για τα παιχνιδιάρικα κοτσούφια που θαρρείς και βάλθηκαν να ξεπεράσουν τα αηδόνια και το 'χουν ρίξει στο τραγούδι, για τη ζωή που ξεπηδάει ένα γύρω μέσα από πέτρες και βράχους, που κείτονται εκεί ποιος ξέρει πόσα χρόνια, τα βλέπεις άλλωστε και μόνος σου.

Μα ο θαυμασμός σου για το τοπίο τραυματίζεται θανάσιμα, όταν προχωρώντας προς τη Λαίστα η άσφαλτος σταματάει και αρχίζει ο χωματόδρομος. Πόσες προσπάθειες έγιναν για την ολοκλήρωση του δρόμου ούτε πιο μπορεί να θυμηθεί κανένας. Πάντα η ίδια κυνικά αρνητική απάντηση. «**Μα θα δώσουμε τριακόσια εκατομμύρια για τριάντα οικογένειες**»; Και οι αιτήσεις καταλήγουν στον κάλαβο των αχρήστων κάποιου σκονισμένου γραφείου των αρμόδιων Υπουργείων και της Νομαρχίας. Τι τους ενδιαφέρει αυτούς; Εδώ ζούμε; Η μήπως και αποφάσισαν και καμιά φορά να έρθουν με το αυτοκίνητο να επισκεφθούν τούτα τ' απομονωμένα μέρη. **Σχεδόν έχουν ξεχάσει πως είναι και εδώ Ελλάδα.** Θυμούνται τη ξεχασμένη Ελλάδα, το τριτοκοσμικό κομμάτι της μόνο σε καμιά περίπτωση σεισμού, όπως συνέβη με τα Γρεβενά και την Κοζάνη, ή όταν συμβεί καμιά πυρκαγιά (περίπτωση της Βάλια Κάλντα). Και τότε το ενδιαφέρον διαρκεί όσο υπάρχει τηλεοπτική κάλυψη. Μόνο τα σύνορα στο χάρτη και οι εκλογές που πλησιάζουν τους το θυμίζουν. Τότε οι υπεύθυνοι αποφασίζουν ξαφνικά πως όσοι κατοικούν σε τούτα τα βουνά είναι ισότιμοι Έλληνες με τους Αθηναίους, γι' αυτό και έρχονται για να τα ξεχάσουν την επόμενη των εκλογών. Το αυτοκίνητο τους φέρνει για λίγα λεπτά της ώρας και τους ξαναγυρίζει πίσω στο ύποπτο κεφάλι τέρας της πρωτεύουσας που με το θόρυβο του, τους εμποδίζει φαίνεται να ακούσουν τις κραυγές απόγνωσης των κατοίκων, να νιώσουν τους φόβους τους, αλλά και τη λαχτάρα τους να μείνουν σε τούτα τα χώματα και να τα προστατέψουν, όπως έκαναν και οι πρόγονοί τους, από κάθε επίβουλο εισβολέα.

Σε ποιά γλώσσα να τους μιλήσει κανείς. Αν τους μιλήσει στην εκκλησιαστική θα του έλεγε πως ο καλός Ποιέ-

νας, αν έχει εκατό πρόβατα και χαθεί το ένα απ' αυτά, αφήνει τα ενενήντα εννέα και ψάχνει απελπισμένα να βρει το χαμένο και αν τύχει και το βρει, πιο πολύ χαίρεται γι' αυτό παρά για τα άλλα που δεν έχουν χαθεί. Έτσι και στην δική μας την περίπτωση. Καιρός να θυμηθούν οι κ.κ. αρμόδιοι του κρατικού κορβανά πως Ελλάδα δεν είναι μόνο η Αθήνα των τριών εκατομμυρίων. Ελλάδα και Έλληνες και Ελληνίδες είναι και άλλα εφτά εκατομμύρια που μένουν διασκορπισμένα στην υπόλοιπη χώρα. Ανάγκη από έργα δεν έχει μόνο η Ομόνοια, η Καισαριανή, ο Βύρωνας και πολλή περισσότερο η Εκάλη και τα Βόρεια προάστια, αλλά και η Θεσσαλία και η Ηπειρος και μάλιστα τα Ζαγοροχώρια και η Λαίστα και η Βοβούσα και το Περιβόλι και η Ζιάκα και τα Γρεβενά. Γιατί αν στα Βόρεια προάστια της Αθήνας μένουν λίγοι και εκλεκτοί, ζώντας μέσα στον πλούτο και στη χλιδή, αυτοί που τους σπριζίζουν, αυτοί που δουλεύουν σαν ελκωτες, που έχουν σκάσει τα χέρια τους και ψήθηκε το κορμί τους καθώς παλεύουν μόνοι και αβοήθητοι με τα στοιχεία της φύσης, βρίσκονται πίσω, εδώ στην **ξεχασμένη Ελλάδα.** Αίγος οεβασμός λοιπόν δεν βλέπεται, ούτε πάλι είναι τόσο κακό να θυμόμαστε ενίοτε και τις υποχρεώσεις μας (όπως τις θυμούνται οι ευλοκίποι των βουνών της Πίνδου), και όχι μόνο τα δικαιώματά μας.

Αν πάλι τους μιλήσεις στη γλώσσα των αρχαίων προγόνων μας, πάντα υπάρχουν αυτοί που φύλαξαν Θερμοπύλες, πάντα υπήρχαν οι Διγενείς Ακρίτες. Και αν δεν είναι οι τριακόνιοι γενναίοι του Λεωνίδα τούτα τα γεροντάκια της Λαίστας και των γύρω χωριών, τότε ποιοι άλλοι είναι;

Ώρες ώρες θαρρείς πως θα δεις γραμμένο και γι' αυτούς: «**Ω ξειν αγγέλειν Λακεδαιμονίους ότι τήδε κείμεθα τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι**» μόνο που εδώ αντί για Λακεδαιμόνιοι υπάρχουν αρμόδιοι των Αθηνών.

Εκτός όμως απ' αυτά καλή είναι η πραγματικότητα όπως την αντιλαμβάνονται και οι μη συγκινούμενοι από τη γλώσσα του Ευαγγελίου και των αρχαίων Ελλήνων. **Ο δρόμος από το Σκαμνέλι στη Λαίστα, στη Βοβούσα, στο Περιβόλι, στη Ζιάκα και από εκεί στους Μαυρανέους, με τελική απόληξη τα ορεινόπληκτα Γρεβενά και την Κοζάνη όπως και το παρακάδι που θα ενώνει το Βρυσχώρι με το Ηλιοχώρι και τη Λαίστα και ένας δρόμος τερματίζει εθνικής σημασίας.**

Αυτών τον δρόμο ακολουθούσαν οι παππούδες μας όταν ξενιτεύονταν. Απ' αυτόν τον δρόμο πέρασαν στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο οι Ιταλοί και οι Γερμανοί για να ξεχυθούν στην υπόλοιπη πεδινή Ελλάδα. Σήμερα τον ίδιο δρόμο ακολουθούν και οι Αλβανοί που καταβαίνουν κατά εκατοντάδες και οδηγούνται στην Αθήνα, στην Θεσσαλονίκη και σ' άλλα μέρη της Ελλάδας.

Καθόλου καλύτερης σημασίας είναι και η εμπορική αξία αυτού του δρόμου. Μόνο η Λαίστα περιβάλλεται από εκατό χιλιάδες στρέμματα δάσους. Απ' το δάσος αυτό ζούμε όχι μόνο τριάντα οικογένειες γερόντων που απομείναν στη Λαίστα αλλά εκατοντάδες οικογένειες της ηπειρωτικής Ελλάδας. Αυτό το δάσος αξίζει και πρέπει να αξιοποιηθεί. Εξάλλου οικονομικά οφέλη δεν προέρχονται μόνο από βιομηχανίες,

αλλά και απ' την υλοτομία, τη γεωργία, την κτηνοτροφία.

Μια όμως και η Ελλάδα θεωρείται χώρα, καλό θα ήταν να βλέπαμε και τουριστική σημασία του δρόμου. Υπάρχουν τόσο όμορφα άλλα τέτοια τοπία στην Ελλάδα; Η χώρα μας δεν έχει μόνο ακρογιαλίες, άσπρα νησιά λουσμένα στο φως του ήλιου, πεντακάθαρα βελούδους και βράχια λουσμένα στη θαλασσινή αλμύρα, αλλά και δασή, νεαροσκέπαστα βουνά και γραφικά ορεινά χωριουδάκια με λόγγους και ρεματιά. Συνεπώς, αν καταδόθηκαν τρια εκατομμύρια για την τουριστική ανάπτυξη και προβολή της νησιωτικής Ελλάδας το 1/3 απ' αυτά μόνο αν διευνοησαν για την τουριστική ανάπτυξη των δασών θα απέφεραν καρπούς, αφού ο τουρισμός δεν θα περιοριζόταν μόνο το καλοκαίρι και τη νησιά, αλλά θα ήταν όλο το χρόνο στην ορεινή. Δεν έχει τίποτα περισσότερο γειτονική μας Ιταλία, ούτε και η Ελβετία και η Αυστρία, ούτε κάτι που να ξεπνέει τούτη την απλή, φυσική, ανεπιδεδυχημένη ομορφιά της ορεινής Ελλάδας μας, όπως και την πατροπαράδοτη λοξενία των Ελλήνων, προς όλους όσους έρχονται να τους επισκεφθούν. Προσπάθεια και έργα μόνο χρειάζεται, γιατί τούτος ο τόπος μπορεί να γίνει πάλι μόνο τα δικαιώματά μας.

«Τα σε εκ των σάν σοι προσοχέντες...» λέγει ο ιερέας στη Θεία Λειτουργία. Και κάτι παρόμοιο συμβαίνει και εδώ. Εμείς απ' την ξεχασμένη Ελλάδα φωνάζουμε. Απ' τα δικά μας χωριά, που βγαίνουν μέσα από την απλότητα για λογαριασμό και ωφέληση άλλων του δασικού μας πλούτου, αλλά και μέσα απ' το κόπο, τον ιδρώτα, τον μόχθο, την αγωνία μας να γίνουν οι υποδομές για την αναζωογόνηση του υπαίθρου, των χωριών μας. Γιατί να αποκέντρων χωρίς να προσφέρουμε κίνητρα για επιστροφή των ανθρώπων στα χωριά. Που είδατε να σχίζει το έδαφος της Ελλάδας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του κόσμου ολόκληρου ο νόμος που να λέει ότι «**το χωριό είναι δικό σου και τα πεύκα του δικό σου**».

Μην ζητάμε να παίρνουμε μόνο να κάνουμε έργα στην υπερκορύνου Αθήνα ή να κλείνουμε μαύρες τρεπές, αλλά και να προσφέρουμε σ' αυτούς που μας τα δίνουν. Ας ενδιαφερόμαστε για την ξεχασμένη Ελλάδα και ας προσπαθήσουμε να την επαναφέρουμε στον πλατεία του χωριού, που για μερικούς όλα γύρω μας ήταν η κάρτα που λέει ότι «**η Ελλάδα τρώει τα παιδιά της και αυτοκαταστρέφεται**» και στη θέση της να κυριαρχήσει η ειρήνη και η αίσιοδοξία, το χαμόγελο και η αισιοδοξία, το χαμόγελο στα πρόσωπα των νερόντων και η βαιότητα πως η πατρίδα δεν τους χασε. Άλλωστε όπως λέει και ο ποιητής: «**Όλα πατρίδα μας και αυτά και εκείνα και τ'άλλα που 'χουμε μεσ' τη καρδιά και λάμπουν αθάνατα σαν ήλιος στην καρδιά μας**».

Τίποτα δεν χαρίζεται, όλα με σπινθάρια και μόχθους κατακτούνται. **ΙΩΑΝΝΗΣ Β. ΚΟΓΚΟΥΛΗΣ**
Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ Κ.Ε.Ζ

ΣΤΟΝ κ. ΧΡΗΣΤΟ ΓΑΜΠΡΙΤΣΙΟ

Ο κ. Χρ. Γαμπρίτσιος, μετά την από 18.5.1993 επιστολή του στο «ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», επανέρχεται με έγγραφό του της 14.2.1995 προς την Ι.Λ.Ε.Ζ. (με κοινοποίηση και στους άλλους Ζαγορίσιους φορείς), με το οποίο ζητάει να αποφανθούν σχετικά με την άποψή του ότι το χωριό του ΚΡΥΟΒΡΥΣΗ (Γκοβρίτσι), ιστορικά ανήκει στο Ζαγόρι.

Το Κ.Ε.Ζ. επί του προκειμένου θέματος κι αφού μετά τη δημοσίευση των απόψεων αυτών από το περιοδικό μας, εδώ και δύο χρόνια δεν διατυπώθηκε κάποια αντίθετη άποψη, πιστεύει ότι:

1. Ως φορέας του Ζαγοριού, δεν μπορεί παρά να εκτιμήσει θετικά τη βούληση, αλλά και την επίμονη προσπάθεια, χρόνια πριν του κ. Χ.Γ. να τεκμηριώσει ιστορικά την άποψή του, ότι το χωριό του υπήρξε στο παρελθόν (και θέλει έτσι να θεωρείται και σήμερα), ένα από τα χωριά του Ζαγοριού.

2. Μετά τη διοικητική κατάργηση της Επαρχίας Ζαγοριού και την ένταξη των χωριών αυτής στην Επαρχία Δωδώνης, η αναφορά στην ονομασία «Ζαγόρι», έχει μόνο θεωρητική αξία κι ιστορικά, σπριζείται σε ιστορικά στοιχεία.

3. Ο κ. Χρ. Γαμπρίτσιος στηριζόμενος σε τέτοια στοιχεία, όπως τα αναφέρει στην επιστολή του, επικαλούμενος το Ζαγόρι ιστοριοδίφη Ιωάννη Λαμπρίδη, ορθώς κατά τη γνώμη μας θεωρεί δίκαιο το αίτημά του να θεωρείται το χωριό του ως ένα από τα χωριά της, πάλαι ποτέ, γεωγραφικής ενότητας του Ζαγοριού.

4. Το Κ.Ε.Ζ., μη έχοντας άλλα ιστορικά στοιχεία, που να καταπατάθενται ή να απορρίπτονται τα αναφερόμενα στην επιστολή του Χ.Γ., δέχεται ως εύλογη και ιστορικά αιτιολογημένη την άποψή του, **υπό την αίρεση**, πάντα, ότι δεν θα υπάρξουν άλλα ιστορικά στοιχεία, που να τεκμηριώσουν το αντίθετο και ιστορικά, ίσως, σήμερα να αγνοούμε.

Το Δ. Συμβούλιο του Κ.Ε.Ζ.

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ

Η πρώτη ποθητή γνωριμία

Το συνταξιούχου παπά-Χρήστου Μάτσια

Την 25η Μαρτίου ημέρα Σάββατο και ώρα 7 π.μ. το τουριστικό λεωοκίνητο του κ. Κων/νου Γούκου έκανε το δρομολόγιο Ιωαννίνων Άνω Ζαγοριού.

Πρώτος πώς κάποτε θα 'ρχόταν αυτή η μέρα για να κάνω την πρώτη γνωριμία στην ιστορική Ιερά Μονή «Ευαγγελισμός της Θεοτόκου» των Άνω Σουδενίων Ζαγοριού. Το λεωοφορείο γεμάτο από τουριστικούς, με αρχηγούς τον Σουδενιώτη συνταξιούχο δάσκαλο, τον αρχηγό Ζαγροδύμη και την καλόκαρδη κυρία Γιαννούλα Δ. Νάνου, θα μας το ξεπληρώσει με πολλή ευγένεια και με πολλή φιλία. Ας πάμε πια να υπάρχουν οι κάταρα που λέει ότι «**η Ελλάδα τρώει τα παιδιά της και αυτοκαταστρέφεται**» και στη θέση της να κυριαρχήσει η ειρήνη και η αίσιοδοξία, το χαμόγελο και η αισιοδοξία, το χαμόγελο στα πρόσωπα των νερόντων και η βαιότητα πως η πατρίδα δεν τους χασε. Άλλωστε όπως λέει και ο ποιητής: «**Όλα πατρίδα μας και αυτά και εκείνα και τ'άλλα που 'χουμε μεσ' τη καρδιά και λάμπουν αθάνατα σαν ήλιος στην καρδιά μας**».

Μετακινούμενοι λοιπόν όλοι μας, τόνον από το προσκύνημα, όσον δε από το νηστήσιμα φαγητό, το γνήσιο Ζαγορίσιο κοκινέλι κρασί και προσφέραν δωρεάν του αείμνηστου ευεργέτου των Άνω Ζαγοριών Ιωάννου Λαμπρίδη, ήταν για όλους μας ένα σωστό παραδοσιακό θρησκευτικό ξεφάνωμα στις καρδιές μας.

Απολαύσαμε τον γυρισμό, με την υπόσχεση ότι θα ξαναπάμε στα Σουδενιά, αφήνοντας πίσω την βιτρίνα αυτή του Ζαγοριού, και την Ιερά Μονή του Ευαγγελισμού που τόσο ποδούσα να δω.

ΕΝΑΣ ΕΠΑΙΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Με ιδιαίτερη χαρά διαβάσαμε και αναδημοσιεύουμε από την εφημερίδα των Ιωαννίνων «**ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ**» (8-6-1995) κείμενο του Ηπειρώτη Β. Μάργαρη όπου «**ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ**» συμπεριλαμβάνεται στις τρεις πλέον σημαντικές Ηπειρωτικές Εφημερίδες, που ασχολούνται με θέματα τοπικού ενδιαφέροντος, παράδοσης, ιστορίας, περιβάλλοντος και τουρισμού.

Η Σ.Ε.

Τρεις ηπειρωτικές εφημερίδες

Του Β. ΜΑΡΓΑΡΗ

Οι εφημερίδες στην Ήπειρο έχουν μακρά παράδοση, αφού η πρώτη που κυκλοφόρησε—στην πόλη μας, φυσικά—ήταν τα «Γιάννια-Ιωάννινα», εδώ και 125 χρόνια, συγκεκριμένα το 1869. Έκτοτε, στην πάντα κι ως τα σήμερα θαλερή πολιτικά και πολιτισμικά ηπειρωτική μας πρατευούσα, μια ολόκληρη στρατεία εφημερίδων (πέρα από τα περιοδικά, ιστορικά ανήκει (δυναμικά) στο ηπειρωτικό Πάνθεο, νύξεις και επιφυλλίδες για την ηπειρωτική ενδοχώρα και τα περιβάλλον της, την τουριστική της ανάπτυξη κλπ κι όλα τούτα «από πρώτο χέρι» —από ανθρώπους που ζουν και βιώνουν την καθημερινότητα του χωριού. Καταλαβαίνει κανείς λοιπόν τη χρησιμότητα παρόμοιων εφημερίδων για τη φυσιογνωμία (ιστορική και πολιτισμική) της Ήπειρου και για την προβολή των σημερινών και αυριανών προβλημάτων των σχεδόν εγκαταλελειμένων χωριών της. Ειδικότερα, αξίζουν συγχαρητήρια σ' εκείνους που ως διευθυντές και αρχισυντάκτες τους μοχθούν, συχνά εις βάρος δικού τους, να μαζέψουν, να συντονίσουν και ελέγξουν και να δημοσιεύουν την «ύλη» τους, καθώς συμβαίνει μ' αυτούς των τριών παραπάνω αξιόλογων εφημερίδων.

Η φωλιά μας

προσχολικός σταθμός

Συν/σμος Σεισμοπλήκτων

Ιωαννίνων - Τηλ. 41056

Ο ιδανικός χώρος για να περάσει το πιτσιρίκι σας

όμορφα και δημιουργικά

τα πρώτα ξέγνοιαστα και

τρυφερά του χρόνια.

υπεύθυνη νηπιαγωγός

Βάσω Πασιά - Γκίτσα

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ

- 10.000**
Γενναδίου-Μαυρολίδου Ελένη
- 8.000**
Γεννάδιος Μιχαήλ
- 6.000**
Χαντόλιας Νικόλαος
- 5.000**
Ανδρουλάκη Λίτσα
Βάτμου-Βελίκα Καίτη
Βλαχοπούλου-Κουμπή
Κλεονίκη
Γκράτζιου Λιάνα
Κατσικιώτης Γεώργιος
Κέντρος Ιωάννης
Μπουκογιάννη Ελένη
Οικονόμου Μάνθος
Σβώλου Ασπασία
Φραγκούλης Οδυσσέας
- 3.500**
Καραμπαδάκη Ελισσάβετ
- 3.000**
Βαταβάλης Θεμιστοκλής
Γκογιάννος Δημήτριος
Ζούμπου Αγγελική
Στάρρα Δέσποινα
Τσουμάνης Γεώργιος

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

- 5.000**
Δούβλης Χρυσόστομος (2)
Καπρίτσιου Αντιγόνη (2)
Μπούνας Δημήτριος (2)
Χατζηγιάννη Αγγελική (2)
- 4.000**
Βαλαούρα Ελένη (2)
- 2.500**
Δώδος Δημήτριος
Ζυγούρης Κλ. Αλέξης
Καπρίτσιου Αγγελική
Καράλης Παναγιώτης
Κόμης Κων/νος
Κωστάκης Απόστολος
Λέκκος Ματθαίος
Ματσίκας Πέτρος
Παγούνη-Μυστηροπούλου
Μάγδα
Παπαβασιλείου Μ. Κων/νος
Παπακώστα-Φίλου Μαίρη
Τζιόβα Κούλα

2.000

Δήμου Ζήσης
ΣΗΜ. Οι μέσα σε παρένθεση αριθμοί δηλώνουν τα έτη πληρωμής.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

Για την εκπλήρωση των σκοπών του περιοδικού «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

— Ο ιατρός κ. Άρης Σάρκας, στη μνήμη της αγαπημένης και αξέχαστης μάνας του Ειρήνης, δρχ. 20.000.

— Η κ. Μαρία Φραγκούλη, στη μνήμη του αγαπημένου της συζύγου Γεωργίου Φραγκούλη, δρχ. 10.000.

Η Σ.Ε. ευχαριστεί θερμότατα

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

Προσφορές δια τον Άγιο Νικόλαο. Δωροθέα Α. Λάλλη δρχ. 10.000. Μερόπη Κ. Πανάγου δρχ. 5.000.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί θερμά

ΚΑΠΕΣΟΒΟ

Προσφορές

Η κ. Φιλομήλα Τόλογλου πρόσφερε στον Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Καπεσόβου το ποσό των 5.000 δρχ., στη μνήμη του αγαπητού της Μιχαλάκη Σακελλαρίδη.

Η Εκκλη. Επιτροπή ευχαριστεί

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

Προσφορές

Κατέθεσαν υπέρ εργασιών επισκευής Ιερού Ναού Αγίου Αθανασίου οι παρακάτω.

- | | | |
|---|------|---------|
| 1. Καπελλίδης Μανώλης | Δρχ. | 10.000 |
| 2. Βούρδα Ισμήνη | » | 10.000 |
| 3. Σουσιόπουλος Γιάννης | » | 20.000 |
| 4. Ηλιάδη Κορνηλία | » | 15.000 |
| 5. Κουντούρη Μαρίνα | » | 10.000 |
| 6. Κаланτζή Ισμήνη | » | 10.000 |
| 7. Βούρδα Ξενοφών | » | 20.000 |
| 8. Χουλιαράς Γεώργιος | » | 20.000 |
| 9. Δριγκόπουλος Γεώργιος | » | 20.000 |
| 10. Κουλούρα Αλεξάνδρα | » | 10.000 |
| 11. Τζιόβας Βασίλης | » | 20.000 |
| 12. Καπελλίδης Σπύρος | » | 10.000 |
| 13. Δεμάτης Γεώργιος εις μνήμην Παν. Τζιόβα | » | 10.000 |
| 13. Ανώνυμος εξ Αθηνών | » | 150.000 |
| 14. » » » | » | 20.000 |
| 15. » » » | » | 10.000 |

ΣΗΜ. Οι παραπάνω ανώνυμοι στην Τραπεζική κατάθεση δεν ανέγραψαν τα ονόματά τους.

Παρακαλούμε να μας τα γνωστοποιήσουν εφόσον επιθυμούν.

Η Εκκλη/κή Επιτροπή εκφράζει προς όλους τις ευχαριστίες της.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ

Δωρεά εις μνήμην

Στη μνήμη του πολυαγαπημένου του αδελφού Στέφανου Βάντζιου ο Αθανάσιος Βάντζιος πρόσφερε το χρηματικό ποσό των 30.000 δραχμών στο ιερό Ναό Αγίου Αθανασίου Μονοδενδρίου.

Το Εκκλ. Συμβούλιο ευχαριστεί



• Σταύρος Συκιώτης εις μνήμην Φωτίου Δεβελέγκα δρχ. 10.000

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

Προσφορές

Ο κ. Ιωάννης Κέντρος, στη μνήμη της αγαπημένης του συζύγου, που χάθηκε πρόσφατα πρόσφερε:

— Δρχ. 100.000 στο Άσυλο Ανιάτων Ιωαννίνων

— Δρχ. 100.000 στην Ιερά Μονή Δουραχάνης

— Δρχ. 70.000 στον Ιερό ναό «Κοίμησις Θεοτόκου» Βραδέτου

— Δρχ. 40.000 στον Ιερό Ναό «Αγίων Αναργύρων» Καστανώνα

— Δρχ. 200.000 σε διάφορους συγγενείς του

«Το ΖΑΓΟΡΙ μας» εύχεται ο Θεός να αναπαύσει την ψυχή της και η μνήμη της να είναι αιώνια.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

Δωρεά εις μνήμην

Ειρήνης Σάρκα

Ο ιατρός κ. Άρης Σάρκας, «αντί μνημοσύνου, εις μνήμην της ανεκτίμητης, της λατρευτής του μάνας Ειρήνης, κατέθεσε στον ανοικτό λογαριασμό της Εθνικής Τραπεζής στα Γιάννινα, για τον καθαρισμό των Αγιογραφιών του Αγίου Νικολάου Τσεπελόβου, δραχμές εκατό χιλιάδες (100.000).

Σ' αποζητούμε στο Τσεπέλοβο όλοι. Μας λείπεις, μας λείπεις πολύ, αξέχαστη κι αγαπητή σεβαστή μας αρχόντισσα Κυρά Ρίνκω. Τ' αρχοντικό Σου στην κάτω πλατεία νοιώθει μόνο του, και μοιρολογάει πονεμένα, για το χαμό Σου. Θα σε θυμούμαστε πάντα, για την καλωσύνη Σου, την υπομονή Σου, το Ζαγορίσιο νοικοκυριό Σου, την αγάπη Σου για το Τσεπέλοβο μας...

Ο Πανάγαθος να Σε αναπαύσει με τους δικαίους και ο Απόστολος Πέτρος να Σου ανοίξει διάπλατα, τις θύρες του Παραδείσου....

Συλλυπούμεθα όλοι εγκάρδια τον Άρη Σου και την οικογένειά του...

Ας είναι αιώνια η μνήμη Σου

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευγνωμονεί

Προσφορές

για το Ηρώο της

Ζαγορίσιας γυναίκας

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ιδρυτής:

ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★

Ιδιοκτήτης - Εκδότης



Σίνα 4 454 45 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Τηλ. 79286 - 74.000

FAX 79286

ΙΔΡΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΑ

† ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

† ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΣ

ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Υπεύθυνος για το Νόμο:

ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ

Πρόεδρος Ι.Α.Ε.Ζ.

Ν. Ζέρβα 2 - Ιωάννινα

Τηλ. 30170

★

Υπεύθυνος Ύλης:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ

Αργυρινών 16 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Τηλ. 27.105

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΒΥΡΩΝ

2. ΓΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

3. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ

4. ΚΥΡΙΑΖΗ ΚΑΛΥ

5. ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

6. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

7. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ ΘΑΝΑΣ

8. ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

9. ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

10. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:

Συνδρομές, εισφορές,

εμβάσματα:

ΘΑΝΑΣΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Σίνα 4 - Ιωάννινα 454 45

και Μυροποταίο

ΚΑΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ

Λόρδου Βύρωνος 21

Ιωάννινα 45444.

Κατώτερη ετήσια

συνδρομή δρχ. 2.500

★

Τυπογραφεία:

Γ. ΔΟΥΒΑΛΗ

- Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ο.Ε.

28ης Οκτωβρίου 41

(Στοά Καμπέρη)

Τηλ. 20.544 - 27.845

Ιωάννινα 454 44